

Danmarks nationale reformprogram

Bidrag til EU's
vækst og beskæftigelsesstrategi
(Lissabon-strategien)

Oktober 2008

Regeringen

Danmarks nationale reformprogram

Bidrag til EU's vækst og beskæftigelsesstrategi
(Lissabon-strategien)

Oktober 2008

Danmarks nationale reformprogram
Oktober 2008

I tabeller kan afrunding medføre,
at tallene ikke summer til totalen.

Henvendelse om publikationen
kan i øvrigt ske til:
Finansministeriet
7. kontor
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Telefon 33 92 33 33

Elektronisk publikation:
Produktion: Schultz
ISBN: 978-87-7856-889-2

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets hjemmeside:
www.fm.dk

Forord

Den danske økonomi er i en god position. Beskæftigelsen er den højeste nogensinde, og ledigheden er faldet til et historisk lavt niveau. Vi har en stærk offentlig økonomi, et veludbygget velfærdssamfund, og skatten er sat ned.

Den internationale afmatning blandt andet i tilknytning til den finansielle turbulens vil også virke afdæmpende på dansk økonomi. Det danske udgangspunkt er imidlertid et andet end i de fleste andre lande. Aktivitetsniveauet er fortsat meget højt, og lønstigningerne er nærmest accelereret. Det er derfor en central udfordring at dæmpe presset på arbejdsmarkedet og samtidig minimere de mulige negative konsekvenser af den finansielle uro, hvilket var årsag til, at der den 5. oktober 2008 blev indgået en politisk aftale om sikring af finansiell stabilitet. Samtidig skal vi styrke arbejdsudbuddet og skabe betingelserne for at ledigheden vedvarende kan fastholdes på et historisk lavt niveau.

På europæisk plan er den centrale udfordring også at inddæmme den igangværende finansielle krise og intensivere den reformproces, som er igangsat med Lissabonstrategien. Vi skal være ansvarlige i den økonomiske politik og styrke fokus på at gennemføre de nødvendige strukturreformer, som er påkrævede for varig fremgang i vækst og beskæftigelse.

I tillæg til de store reformer, herunder *Velfærdsaftalen*, *Den kommunale strukturreform*, *Kvalitetsreformen*, *Globaliseringsstrategien* og *Energiaftalen* har vi, som det fremgår af dette reformprogram, taget en række yderligere tiltag, der skal adressere de udfordringer vi står overfor i Danmark jf. også Europa-Kommissionens fokusområder for Danmark.

Den historisk lave ledighed og det demografiske pres på arbejdsstyrken betyder, at det nu og fremover vil være en væsentlig udfordring at skaffe arbejdskraft i Danmark. Blandt de seneste initiativer for at øge arbejdsudbuddet hører *skattenedsættelsen* fra september 2007, *Jobplanen* og *Handlingsplanen for sygefravær*. En *Arbejdsmarkedskommission* har den 29. september 2008 fremlagt et oplæg til en *Arbejdsmarkedspakke* og den 1. februar 2009 fremlægger en *Skattekommission* en rapport, om hvordan skatten på arbejdsindkomst sænkes markant, så den stimulerer arbejde og virkelyst, herunder ved at sænke skatten på den sidst tjente krone.

Det kræver en målrettet indsats at nå de ambitiøse mål vi har sat os på uddannelsesområdet. Derfor er en styrkelse af uddannelserne et centralt element i *globaliseringsstrategien*. Hertil kommer en bred vifte af yderligere initiativer.

En lang række forbedringer har sikret, og vil i de kommende år sikre, at kapaciteten på energiinfrastrukturen til vores nabolande og mellem Øst- og Vestdanmark udbygges markant.

Regeringen

Indholdsfortegnelse

Indledning: Den danske reformstrategi	v
1. Den økonomiske ramme	1
1.1 Konjunkturudsigterne	1
1.2 Mellemlistede strategier og målsætninger	3
2. Danmark som viden- og innovationssamfund	7
2.1 Folkeskolen og ungdomsuddannelser	7
2.2 Videregående uddannelser	9
2.3 Offentlig forskning – fokus på kvalitet, relevans og konkurrence	11
2.4 Forskning, innovation og videnspredning i den private sektor	12
2.5 Den femte frihed – fri bevægelighed for viden	13
2.6 Udvidet anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi	15
3. Fuld udnyttelse af erhvervspotentialet (effektivitet, konkurrence og det indre marked)	17
3.1 Udnyttelse af globaliseringens muligheder gennem bedre konkurrence.....	17
3.2 Det indre marked	19
3.3 Bedre regulering	19
3.4 Iværksætterier.....	20
3.5 Infrastruktur	22
3.6 Konkurrence og effektivitet i den offentlige sektor	23
3.7 Regional vækstpolitik.....	23
4. Beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitikken	25
4.1 EU's målsætninger for Lissabon-strategien på beskæftigelsesområdet	25
4.2 Arbejdsudbuddet	25
4.3 Fortsat udvikling af flexicurity-modellen.....	29
4.4 Opkvalificering og efteruddannelse.....	29
4.5 Indsatsen for særlige målgrupper	30
4.6 Ligestilling og kvinders beskæftigelse	32
5. Klimaændringer og energi.....	33
5.1 Indsatsen mod klimaændringer.....	33
5.2 Energipolitik.....	35
5.3 Fremme af miljøeffektiv teknologi.....	36
5.4 Grøn vækst.....	38

Indledning: Den danske reformstrategi

Reformprogram 2008 er Danmarks andet nationale reformprogram, og afløser dermed det nationale reformprogram fra 2005. Reformprogram 2008 udgør ikke en grundlæggende omformulering af den danske reformstrategi, men skal ses som en forlængelse af reformprogrammet fra 2005 og de mellemliggende fremskridtsrapporter fra 2006 og 2007. Reformprogrammet skal endvidere ses i sammenhæng med de årlige konvergensrapporter, som redegør for udviklingen i de offentlige finanser.

Det er en fortsat hovedprioritet for regeringen at gennemføre de nødvendige strukturokonomiske reformer, som skal sikre, at Danmark kan udnytte globaliseringens muligheder og skabe det 21. århundredes velfærdsmodel. Inden for rammerne af Lisabon-strategiens emneområder er de væsentligste udfordringer i de kommende år:

- *Fortsat stabil økonomisk udvikling og sikring af en fortsat holdbar udvikling i de offentlige finanser.* Hovedindsatsområderne er: 1) Sikring af strukturelle offentlige overskud på $\frac{3}{4}$ - $1\frac{3}{4}$ pct. af BNP frem mod 2010 og mindst balance i 2011-2015, 2) Udgifterne til offentlig service med videre kan vokse i takt med samfundsøkonomien og 3) Skatten på arbejdsindkomst sættes ned.
- *At sikre den varigt højere beskæftigelse, idet udfordringen i form af kapacitetsbegrænsning på arbejdsmarkedet skal håndteres.* Hovedindsatsområderne er: 1) Forøgelse af arbejdsudbuddet og arbejdstiden på mellemlang sigt, blandt andet gennem en skattereform, der sænker skatten på arbejdsindkomst markant, så den stimulerer arbejde og virkelyst, herunder ved at sænke skatten på den sidst tjente krone og 2) Fortsatte forbedringer af strukturen på arbejdsmarkedet gennem udvikling af flexicurity-modellen.
- *En fortsat styrkelse af viden- og innovationsområdet.* Hovedindsatsområderne er: 1) Fortsatte og omkostningseffektive forbedringer af folkeskolen og ungdomsuddannelserne, 2) Forøgelse af antallet af studerende, der gennemfører en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse, 3) Forbedring af gennemførelses-hastigheden, 4) Fortsat implementering af den kraftige styrkelse af forskningens kvalitet og omfang, 5) Forbedring af rammevilkår for virksomhedernes innovationsaktiviteter og 6) Fokus på samspillet mellem erhvervslivet og den offentlige forskning.
- *En fortsat forbedring af erhvervslivets rammebetingelser, så erhvervspotentialet kan udnyttes fuldt ud.* Hovedindsatsområderne er: 1) En modernisering af selskabslovgivningen så den bliver mere klar, enkel og konkurrencedygtig, 2) Reduktioner i de administrative byrder, 3) Forbedrede forhold for iværksættere og 4) Udviklingen af den moderne infrastruktur.
- *At sikre, at håndteringen af ovenstående udfordringer forenes med et fortsat højt niveau for klima- og miljøbeskyttelse til gavn for natur, sundhed og forbrugere.* Hovedindsatsområderne er: 1) Fortsatte forbedringer af energieffektivitet, 2) Vedvarende energi skal stå for mindst 30 pct. af energiforbruget i 2025 og 3) En grøn vækstvi-

sion, der forener et højt niveau for miljø- og naturbeskyttelse med en moderne og konkurrencedygtig landbrugsproduktion.

Regeringen har med tilfredshed noteret sig, at Europa-Kommissionen i sin evaluering af den anden fremskridtsrapport til det nationale reformprogram fremhæver den danske økonomis styrke. Kommissionen påpeger, at Danmark har gjort meget gode fremskridt med at imødekomme de udfordringer, der er defineret i Det Nationale Reformprogram 2005. Regeringen noterer sig endvidere med tilfredshed, at Kommissionen roser den danske makroøkonomiske strategi, idet der dog påpeges fortsatte behov for at gennemføre tiltag, der vil øge arbejdsudbuddet frem mod 2015. Regeringen har endelig noteret sig, at Kommissionen har valgt at fastholde tre af det foregående års fem fokuspunkter for Danmark. De reformer og initiativer, der præsenteres i nærværende reformprogram, forholder sig ikke mindst til disse områder.

Ledigheden er siden sidste år bragt yderligere ned og var i juli og august 2008 på et historisk lavt niveau på 1,6 pct. Den samlede beskæftigelse har også været fortsat stigende og er høj sammenlignet med andre lande. Den historisk lave ledighed betyder, at der nu mangler arbejdskraft i Danmark. Det er en central udfordring for Danmark at sikre den varigt højere beskæftigelse, idet udfordringen i form af kapacitetsbegrænsning på arbejdsmarkedet skal håndteres. Regeringen har taget en række initiativer. Blandt de seneste er *Skattenedsættelsen fra september 2007*, *Jobplanen* og *Handlingsplanen for sygefravær*, som alle bidrager til at øge arbejdsudbuddet på kort sigt.

For at kunne øge arbejdsudbuddet yderligere har regeringen bedt *Arbejdsmarkedskommissionen* om at fremskynde sit arbejde. Kommissionens udkast til en *arbejdsmarkedspakke* blev offentliggjort den 29. september 2008. Arbejdsmarkedskommissionen skal fortsat også udarbejde et oplæg til en pakke som kan offentliggøres medio 2009. 1. februar 2009 fremlægger *Skattekommissionen* sin rapport om en skattereform, hvor skatten på arbejdsindkomst skal sænkes markant, så den stimulerer arbejde og virkelyst, herunder ved at sænke skatten på den sidst tjente krone. Regeringens tiltag for at forøge arbejdsudbuddet – og dermed adressere Kommissionens fokusområde for Danmark vedrørende arbejdsudbud – er beskrevet nærmere i kapitel 1 og kapitel 4.

Det er et centralt element i *Globaliseringsstrategien* at styrke de danske uddannelser. Den gradvise indfasning af globaliseringspuljen betyder blandt andet, at der i 2008 afsættes ekstra 60 mio. kr. til blandt andet undervisningskapacitet. Dette beløb stiger til 1,2 mia. kr. i 2012. Blandt de øvrige igangsatte initiativer på uddannelsesområdet i forbindelse med udmøntningen af globaliseringspuljen kan nævnes, at der i 2007-2009 er afsat 130 mio. kr. til efteruddannelse af undervisere og vejledere. I samme periode er der afsat 90 mio. kr. til internationalisering af uddannelserne og 325 mio. kr. til styrkelse af faglighed og forskningstilknytning på professionshøjskolerne. Her til kommer det markante fokus på forskning i udmøntningen af globaliseringspuljen, som bidrager til, at regeringen når målet om, at den offentlige forskning skal udgøre 1 pct. af bruttonationalproduktet i 2010.

En bred vifte af yderligere uddannelsesinitiativer skal bidrage til at sikre, at regeringens ambitiøse mål på uddannelsesområdet kan opfyldes. Initiativerne – som dermed adresserer Kommissionens fokusområde for Danmark vedrørende uddannelse – er beskrevet i kapitel 2.

Det sidste særlige fokusområde for Danmark, som Kommissionen nævner i sin evaluering af fremskridtsrapporten fra 2007, er forbedringer af energiinfrastrukturen. En lang række forbedringer har sikret og vil i de kommende år sikre, at kapaciteten udbygges på forbindelserne til Danmarks nabolande og mellem Øst- og Vestdanmark og at konkurrencen og forsyningssikkerheden på energimarkedet styrkes. Energiinfrastrukturforbedringerne er behandlet i kapitel 3.

De fire prioritetsområder, som blev vedtaget af Det Europæiske Råd i marts 2006, og hvis fortsatte position som hjørnesten i Lissabon-strategien blev bekræftet på årstopmødet i marts 2008, udgør en behørig og fokuseret ramme for Lissabon-strategiens gennemførelse. De fire prioritetsområder og de af Kommissionen tre anviste fokusområder for Danmark er centrale referencepunkter i Danmarks Nationale Reformprogram 2008, hvilket afspejles på følgende måde:

- Kapitel 1 fokuserer på den overordnede økonomiske ramme for den danske reformstrategi.
- Kapitel 2 fokuserer på Lissabon-strategiens første prioritetsområde: *Investeringer i viden og innovation*. Som naturlig konsekvens heraf adresseres fokusområdet for Danmark om ”at styrke de tiltag, der på en omkostningseffektiv måde sigter mod at forbedre folkeskolen og ungdomsuddannelserne og øge antallet af studerende, der gennemfører en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse, således at man når de ambitiøse mål, man har sat sig” i dette kapitel
- Kapitel 3 fokuserer på Lissabon-strategiens andet prioritetsområde: *Frigørelse af erhvervspotentialet*. Kapitlet behandler blandt andet bedre konkurrence og Kommissionens fokusområde for Danmark vedrørende: ”at fortsætte den indsats, der er gjort for at fremme en øget sammenkobling af energinettene for at få el- og gasmarkederne til at fungere bedre” er derfor adresseret her.
- Kapitel 4 fokuserer på Lissabon-strategiens tredje prioritetsområde: *Investering i mennesker og modernisering af arbejdsmarkedene*. Kommissionens fokusområde for Danmark vedrørende ”at øge udbuddet af arbejdskraft og arbejdstiden på mellemlang sigt, blandt andet ved at styrke incitamenterne til at arbejde og integrere ældre arbejdstagere samt indvandrere og disses efterkommere bedre på arbejdsmarkedet” behandles i dette kapitel.
- Kapitel 5 fokuserer på Lissabon-strategiens fjerde prioritetsområde: *Klimaændringer og energi*. De seneste tiltag, som betyder, at Danmark allerede nu tager fat på opfyldelsen af kommende forpligtelser fra EU’s klima- og energipakke, behandles i dette kapitel¹.

¹ For yderligere informationer om resultater og indikatorer for den danske strukturpolitik henvises til regeringens årlige Konkurrencevneredegeelse, som kan findes på hjemmesiden www.konkurrenceevne.dk.

1. Den økonomiske ramme

Udgangspunktet for dansk økonomi er godt. Aktivitetsniveauet og beskæftigelsen er meget høj efter de senere års opsving, og ledigheden er rekordlav. Samtidig er de offentlige finanser konsolideret mærkbart. I de kommende år begrænses vækstmulighederne af den høje kapacitetsudnyttelse og det demografiske pres på arbejdsstyrken.

Finanspolitikken tilrettelægges som udgangspunkt efter 2015-planen, jf. Mod nye Mål – Danmark 2015, som sigter på at understøtte en stabil økonomisk udvikling og sikre en holdbar udvikling i de offentlige finanser. I lyset af konjunktursituationen er der siden starten af 2008 foretaget justeringer i den økonomiske politik, som styrker udgiftsstyringen og øger arbejdsudbuddet.

Frem mod 2015 er opstillet en række mål og krav: Strukturelle offentlige overskud på $\frac{3}{4}$ - $1\frac{3}{4}$ pct. af BNP frem mod 2010 og mindst balance i 2011-2015. Yderligere reduktion af ØMU-gælden. Nye initiativer skal øge den ustøttede beskæftigelse med 20.000 personer, og den gennemsnitlige arbejdstid skal som minimum holdes uændret frem mod 2015. Udgifterne til offentlig service med videre kan vokse i takt med samfundsøkonomien. Skatten på arbejdsindkomst sættes ned. Energiforbruget holdes i ro, og vedvarende energi skal stå for mindst 30 pct. af energiforbruget i 2025.

1.1 Konjunkturudsigterne

Væksten i produktionen er bremsset op gennem det seneste år efter den kraftige højkonjunktur, som begyndte tilbage i 2003. Alligevel er ledigheden fortsat med at falde med umindsket styrke til et ekstraordinært lavt niveau på 1,6 pct. af arbejdsstyrken i juli. Presset på arbejdsmarkedet er således fortsat udtalt, og de private lønstigninger er forøget til knap 5 pct. på DA-området i 2. kvartal i år. Samtidig er inflationen øget markant til det højeste niveau i knap 20 år, navnlig som følge af den internationale opgang i priserne på fødevarer og energi.

Vækstpotentialet fremadrettet begrænses af den meget høje kapacitetsudnyttelse og den demografiske udvikling med færre i de erhvervsaktive aldre. Med det aktuelle vækstpotentiale skal fremgangen i efterspørgslen derfor som udgangspunkt være meget moderat de kommende år, hvis presset på arbejdsmarkedet og virksomhedernes lønkonkurrenceevne skal dæmpes.

Væksten i BNP ventes at gå ned til omkring 1 pct. i år og ca. $\frac{1}{2}$ pct. i 2009. Den lavere vækst afspejles i en tydelig afdæmpning af efterspørgselspresset, navnlig trukket af lavere vækst i privatforbruget, fald i boliginvesteringerne og ret svag fremgang i eksporten. For Danmark er den forventede lavere vækst i efterspørgslen ikke udtryk for en krise eller lavkonjunktur men en tilpasning, som kan reducere risikoen for et mere langvarigt tilbageslag drevet af svækket konkurrenceevne og uholdbare krav til, hvor meget reallønningerne kan stige i den nuværende situation.

Den centrale stabiliseringspolitiske udfordring er at sikre sig mod mere vedvarende høj inflation og inflationsforventninger samt forhindre, at de kraftige prisstigninger medfører endnu større lønkrav og dermed mere grundlæggende udfordrer den makroøkonomiske stabilitet. Det kræver blandt andet tilbageholdenhed i finanspolitikken de næste år og en fortsættelse af den strukturpolitiske indsats med sigte på at øge vækstpotentialet og reducere den strukturelle ledighed yderligere – hvilket i sidste ende vil kunne dæmpe den opgang i ledigheden, som der nu er udsigt til.

Finanspolitikken tilrettelægges som udgangspunkt efter 2015-planen, som blev fremlagt i 2007. Siden starten af 2008 er der i lyset af konjunktursituationen og det høje inflationspres foretaget justeringer i den økonomiske politik, men således at de centrale mål og initiativer i planen er fastholdt. Justeringerne omfatter blandt andet initiativer til at sikre mod udgiftsskred i kommunerne og Jobplanen fra februar. SP-bidraget genoptages i 2009 i henhold til gældende lov, hvilket dæmper den vækst i den private efterspørgsel, som følger af den planlagte økonomiske politik.

Aktivitetsvirkningen fra den økonomiske politik skønnes til 0,1 pct. i 2008, mens finanslovsforslaget for 2009 samlet skønnes at have en aktivitetsvirkning på 0,2 pct. af BNP, inklusive virkningen af at genindføre SP-bidraget på 1 pct. af indkomsterne, *jf. tabel 1.1*. I lyset af konjunktursituationen er finanspolitikken dermed lempelig, men aktivitetsvirkningen skal samtidig ses i sammenhæng med, at der i finanslovsforslaget indgår forskellige initiativer, som styrker arbejdsudbuddet, herunder forøgelsen af mellemskattegrænsen og initiativerne i Jobplanen.

De senere års opsving har bidraget til store overskud på de offentlige finanser. I årene 2004-2007 udgjorde overskuddet på den offentlige saldo i gennemsnit godt 4 pct. af BNP, *jf. tabel 1.1*. I 2008 og 2009 ventes fortsat pæne overskud på de offentlige finanser på 3-3½ pct. af BNP, idet overskuddene dog aftager gradvist i takt med afdæmpningen af økonomien. Det strukturelle overskud skønnes at udgøre 1,6 pct. af BNP i 2008, mens det for 2009 er beregnet til 1,2 pct. af BNP (korrigeret for, at indbetalinger til SP genindføres efter gældende regler). De strukturelle overskud på de offentlige finanser ligger dermed inden for det opstillede målinterval i 2015-planen, der tilsiger strukturelle offentlige overskud mellem ¾ og 1¾ pct. af BNP i perioden frem mod 2010.

Tabel 1.1						
De offentlige finanser, 2004-2009						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Offentlig saldo (EDP-form)	1,9	5,0	4,8	4,4	-	-
Offentlig saldo (NR-form)	1,9	5,0	4,9	4,8	3,6	3,0
Strukturel offentlig saldo ¹	1,4	2,6	2,8	2,5	1,6	1,2

1) Korrigeret for indbetalinger til SP.

De store offentlige overskud betyder, at både den offentlige ØMU-gæld og nettogæld reduceres betydeligt. ØMU-gælden ventes således at falde fra ca. 26½ pct. af BNP i 2007 til 18½ pct. af BNP i 2009. Den offentlige nettogæld blev i 2007 vendt til et finansielt nettotilgodehavende på ca. 3 pct. af BNP. Nettotilgodehavendet ventes øget til 9¼ pct. af BNP i 2009.

Danmark opfyldte også i 2007 konvergenskriterierne for stabil valutakurs, inflation, rente samt offentlig saldo og gæld, *jf. tabel 1.2.*

Tabel 1.2
Konvergenskriterier i 2007 (kilder i parentes)

	Forbrugerpris­inflation (HICP) ¹⁾	Kapital­markeds­rente (10-årig stat) ¹⁾	Offentlig saldo (EDP-form)	Offentlig gæld (ØMU-gæld)
	Pct.	Pct.	Pct. af BNP	
Danmark	2,0	4,3	4,4	26,4
EU27	2,7	4,6	-1,2	59,9
Euroområdet	2,5	4,3	-1,0	66,9
Konvergens­kriterier	3,2	6,5	-3,0	60,0

1) Perioden fra april 2007 til marts 2008.
Kilde: EU-Kommissionen, Eurostat, Danmarks Statistik og egne beregninger.

1.2 Mellemlistede strategier og målsætninger

Den økonomiske politik sigter generelt mod at sikre høj og stabil beskæftigelse, holdbar finanspolitik og gode rammevilkår for vækst.

Regeringen fremlagde i august 2007 planen *Mod nye mål – Danmark 2015*, som fastlægger sigtepunkter for den økonomiske politik frem mod 2015, og som Danmarks Konvergensprogram for 2007 bygger på¹. De centrale mål for de enkelte politikområder er følgende (se også boks 1.1):

Penge- og valutakurspolitik: Pengepolitikken fastlægges med henblik på at holde en fast kronekurs over for euroen. Den faste kronekurs sikrer, at inflationen følger den mellemlistede udvikling i euroområdet.

Finanspolitikken sigter mod at understøtte en stabil økonomisk udvikling og at sikre en holdbar udvikling i de offentlige finanser. Sigtepunktet er, at velfærdssamfundet også skal kunne finansieres på langt sigt uden højere skat eller forringelser af den offentlige service.

Det sker dels gennem en opsparingsstrategi, dels ved at gennemføre reformer, der sikrer de offentlige finansers robusthed. Således har det været målet at opbygge strukturelle overskud på de offentlige finanser og derved gradvist nedbringe den of-

¹ Den kommende opdatering af Danmarks konvergensprogram vil indeholde en opdatering af 2015-planen, herunder med den seneste konjunkturvurdering indregnet.

fentlige gæld i disse år, hvor betingelserne er gunstige i form af relativt høje Nordsø-indtægter og forholdsvis mange i alderen 15-64 år i forhold til over 65-årige. Med velfærdsaftalen fra 2006 er der endvidere vedtaget langsigtede reformer af efterløn og pension, der gør de offentlige finanser mere robuste overfor stigende levetid.

I 2015-planen er det målsætningen, at der frem mod 2010 fastholdes strukturelle offentlige overskud mellem $\frac{3}{4}$ og $1\frac{3}{4}$ pct. af BNP. Fra 2011 til 2015 skal der være mindst balance, *jf. boks 1.1*. Derved overholdes kravet i EU's Stabilitets- og Vækstpagt om, at Danmark (som minimum) skal sigte efter en mellemfristet saldo tæt på balance eller et underskud på højst $\frac{1}{2}$ pct. af BNP. Kommer den strukturelle offentlige saldo under målintervallet, vil det signalere behov for at justere den økonomiske politik.

Udgiftpolitik. Inden for rammerne af 2015-planen er der plads til, at de offentlige forbrugsudgifter kan vokse på linje med den samlede økonomi. I 2015 vil de offentlige serviceudgifter kunne udgøre op til $26\frac{1}{2}$ pct. af (konjunkturrenset) BNP. Overstiger udgifterne $26\frac{1}{2}$ pct. af BNP i de løbende opdateringer indebærer pejlemærket en forpligtelse til at overveje de finanspolitiske prioriteringer med sigte på at få udgifterne på niveau med det forudsatte i 2015-planen.

Skattepolitikens omdrejningspunkt er fortsat skattestoppet, der indebærer, at en skat eller afgift ikke må stige, uanset om den er fastsat i procent eller nominelle kronebeløb.

For at understøtte vækst og fremgang i arbejdsudbuddet indgik regeringen i efteråret 2007 en aftale med Dansk Folkeparti om at nedsætte skatten på arbejdsindkomst. Det indebærer blandt andet en gradvis forøgelse af beskæftigelsesfradraget per 1. januar 2008 og 1. januar 2009, som øger tilskyndelsen til at arbejde frem for at være på overførsel. Samtidig bliver skatten på den sidst tjente krone reduceret, da mellem-skattegrænsen løftes per 1. januar 2009. Omkring 575.000 personer slipper dermed for at betale mellemskat og får en større tilskyndelse til at yde en ekstra indsats på arbejdsmarkedet. Skatteaftalen er i tråd med EU-kommissionens henvisning til behovet for at øge incitamentet til at arbejde i fokuspunktet vedrørende øget arbejdsudbud.

Regeringen har et mål om at gennemføre en skattereform, der kan sænke skatten på arbejdsindkomst yderligere. Derfor er der blevet nedsat en Skattekommission, der skal fremlægge forslag til en skattereform i starten af 2009. Sigtet med en skattereform er, at skatten på arbejdsindkomst skal sænkes markant, så den stimulerer arbejde og virkelyst, herunder ved at sænke skatten på den sidst tjente krone. Samtidig skal reformen understøtte regeringens ambitioner på klima- og energiområdet og være fordelingsmæssigt afbalanceret. Reformen skal desuden gennemføres inden for økonomisk holdbare rammer.

Beskæftigelsespolitik: Regeringen har nedsat en Arbejdsmarkedskommission, der i midten af 2009 skal komme med forslag til initiativer, der kan bidrage til at opfylde kravene til beskæftigelse og arbejdstid i 2015-planen. Med Jobplanen fra februar 2008 sigtes på at øge arbejdsudbuddet på lidt kortere sigt. Da ledigheden er faldet mere end ventet og aktuelt er meget lav, har regeringen bedt Arbejdsmarkedskommissionen om i løbet af september 2008 at udarbejde en række forslag til yderligere reformer, der kan øge arbejdsudbud og beskæftigelse inden for en kortere tidshorisont.

Boks 1.1

Centrale elementer og sigtepunkter i regeringens økonomiske politik

En holdbar offentlig økonomi

- Finanspolitikken skal være holdbar. De forbedringer, der gennemføres frem til 2015, kan fastholdes i årene efter – uden skattestigninger eller andre stramminger.
- Frem til 2010 skal der fastholdes strukturelle overskud på de offentlige finanser på $\frac{3}{4}$ - $1\frac{3}{4}$ pct. af BNP. Fra 2011 til 2015 skal der mindst være balance. ØMU-gælden reduceres dermed yderligere frem mod 2015.
- Den økonomiske politik sigter generelt mod at sikre høj og stabil beskæftigelse. Finanspolitikken skal understøtte fastkurspolitikken, bl.a. ved en tilbageholdende linje i gode tider, hvor ledigheden er lav. Det giver samtidig handlemuligheder i perioder med svage konjunkturer.

Flere i arbejde

- Nye initiativer skal øge beskæftigelsen (ustøttet) med yderligere 20.000 personer frem mod 2015.
- Mindst uændret gennemsnitlig arbejdstid for de beskæftigede frem mod 2015, selv om blandt andet demografien trækker ned.
- Regeringen har nedsat en Arbejdsmarkedskommission, som skal komme med anbefalinger, der skal medvirke til at opfylde kravene for beskæftigelse og arbejdstid.

Høj kvalitet i den offentlige service

- Udgifterne til offentlig service mv. kan vokse i takt med samfundsøkonomien. Der er indført et pejlemærke for udgifterne, der kan udgøre op til $26\frac{1}{2}$ pct. af (konjunkturrenset) BNP i 2015.
- Med bl.a. kommunalreformen er der ideelle betingelser for bedre prioritering af driftsudgifterne. Målet er at frigøre ressourcer til yderligere borgernær service i kommuner og regioner svarende til 1,2 mia. kr. i 2009 stigende til 5 mia. kr. i 2013 ved at effektivisere administration mv. Denne målsætning er inkluderet i regeringen og KL's aftale om kommunernes økonomi for 2009.
- Der er afsat en kvalitetspulje på 10 mia. kr. over de næste 4 år til initiativerne i den indgåede aftale om en kvalitetsreform – herunder trepartsaftalerne.
- Der oprettes en kvalitetsfond på 50 mia. kr., som skal medfinansiere offentlige investeringer i sundhedssektoren, folkeskoler, daginstitutioner og ældrepleje mv. de næste 10 år.

Fortsat skattestop og lavere skat på arbejde

- Skattestop skal sikre fortsat ro om beskatningen for den enkelte.
- Skatten på arbejde sænkes. Samlet sættes indkomstskatten ned med $9\frac{1}{2}$ mia. kr. i 2008 og 2009. Skattenedsættelsen er finansieret inden for rammerne af skattestoppet.
- Regeringen har nedsat en Skattekommission, der i starten af 2009 skal komme med forslag til en skattereform, der kan sænke skatten på arbejde yderligere.

Klima- og energistrategi

- Som led i klima- og energistrategierne skal energiforbruget reduceres (med 4 pct. i 2020 ift. 2006-niveauet) og vedvarende energi skal stå for mindst 30 pct. af energiforbruget i 2025.
- Som et bidrag til at nå de ambitiøse mål i klima- og energistrategierne indekseres energifgifterne fra og med 2008 med 1,8 pct. pr. år svarende til den mellemfristede inflationsrate.

2. Danmark som viden- og innovationssamfund

For at globaliseringens muligheder kan udnyttes, er det en fortsat udfordring at styrke viden- og innovationsområdet. Et af de mest centrale fokusområder for Danmark er at sikre fortsatte og omkostningseffektive forbedringer af folkeskolen og ungdomsuddannelserne, forøge antallet af studerende, der gennemfører en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse og få de unge hurtigere gennem uddannelsessystemet. Samtidig skal fortsat implementering af den kraftige styrkelse af forskningens kvalitet og omfang samt fokus på samspillet mellem erhvervslivet og den offentlige forskning ligeledes bidrage til, at Danmark udnytter globaliseringens muligheder.

2.1 Folkeskolen og ungdomsuddannelser

To af regeringens centrale målsætninger på uddannelsesområdet er:

- Danmark skal have verdens bedste folkeskole, hvor de dygtigste elever skal være på niveau med de bedste i andre lande, og hvor niveauet hos de svageste elever skal hæves.
- Mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2015. Et delmål er, at mindst 85 pct. af alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2010.

Folkeskolen skal give eleverne faglige kundskaber og færdigheder, fremme kreativitet og selvstændighed samt forberede til videre uddannelse. Eleverne i folkeskolen skal være blandt verdens bedste inden for de fire grundlæggende fagområder: Læsning, matematik, naturfag og engelsk.

Boks 2.1

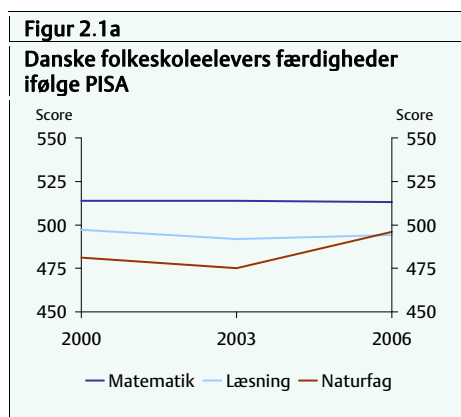
Initiativer på folkeskoleområdet for at forbedre læsekundskaber

- For at tage fat om problemerne så tidligt som muligt er der indført obligatorisk sprogscreening, når børnene er 3 år, og igen når de begynder i børnehaveklassen.
- Samtidig har regeringen styrket evalueringen af hver enkelt elev betragteligt. Elevplaner og test skal sikre, at hver eneste elev bliver set og får hjælp i tide.
- Lærerruddannelsen har fået et fagligt løft, så eksempelvis dansk lærerne bliver mere kvalificerede og specialiserede.

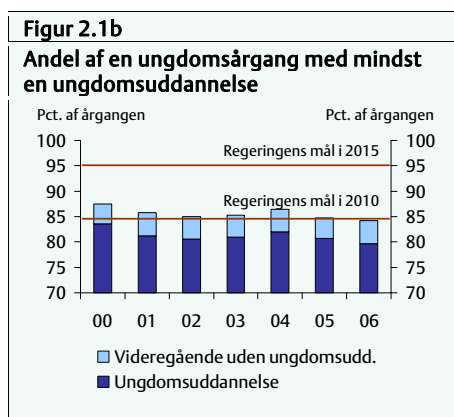
I den seneste PISA-undersøgelse fra 2006 ligger de danske 15-årige elevers færdigheder i læsning og naturfagene på niveau med OECD-gennemsnittet. I matematik er færdighederne noget over gennemsnittet, men ikke tilstrækkelige til en placering i top fem. De 15-årige har forbedret deres faglige færdigheder inden for naturfagene fra en placering helt i bunden til en plads i midterfeltet.

De 15-åriges resultater i læsning og matematik er derimod ikke signifikant forskellige fra resultaterne i 2003. Afstanden til top fem er dog mindsket, men afstanden til den absolutte top er øget, da resultatet for det bedste land er forbedret. Der kan imidlertid konstateres fremskridt i de yngre klasser. En undersøgelse blandt eleverne i 3.

klasse viser, at læsescoren her er øget med 3 pct. og læsehastigheden med 10 pct. fra 2000 til 2006. Danske folkeskoleelevers færdigheder ifølge PISA fremgår af figur 2.1a.

Kilde: PISA.

Anm.: Baseret på 25-års profilmodel.
 Kilde: Konkurrencevneredegørelse 2008.

De seneste tal (2006) viser, at ca. 80 pct. af en ungdomsårgang kan forventes at gennemføre en ungdomsuddannelse inden for 25 år efter afslutningen af 9. klasse¹. Hertil kommer, at godt 4 pct. af en ungdomsårgang forventes at gennemføre en videregående uddannelse uden først at have gennemført en ungdomsuddannelse. Dermed forventes, at i alt ca. 84 pct. af en ungdomsårgang, der afsluttede 9. klasse i 2006, vil gennemføre mindst en ungdomsuddannelse inden for de følgende 25 år jf. figur 2.1b.

Boks 2.2
Initiativer på ungdomsuddannelsesområdet, som understøtter, at mindst 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2015

- Introduktionskurser og brobygningsforløb mellem skolen og ungdomsuddannelsen.
- Erhvervsuddannelserne er blevet samlet i 12 indgange, og der er udarbejdet nye uddannelsesregler for 109 erhvervsuddannelser.
- Der er i de fleste erhvervsuddannelser etableret en trindeling af uddannelserne med henblik på afstigning med jobkompetence og mulighed for senere påstigning.
- Alle elever skal have tilbud om undervisning i iværksætteri. Der er generelt i uddannelsen øget fokus på kreativitet og innovation. Endvidere er undervisningstilbud i fremmedsprog styrket.
- Der er etableret mulighed for niveaudeling i alle fag, således at både stærke og svage elevers behov kan imødekommes.
- Alle erhvervsskoler skal udarbejde handlingsplaner for øget gennemførelse. Skolerne skal i disse planer sætte sig klare mål for gennemførelse, således at de yder deres bidrag til at løfte opgaven med, at 95 pct. gennemfører en ungdomsuddannelse.
- Der er indført grundforløbspakker og praksisnære grundforløb således, at både stærke og svage elevers behov kan imødekommes. Der er endvidere indført obligatorisk kontaktlærerrordning, mentorordning og social- og psykologisk bistand for at støtte unge med svage forudsætninger.

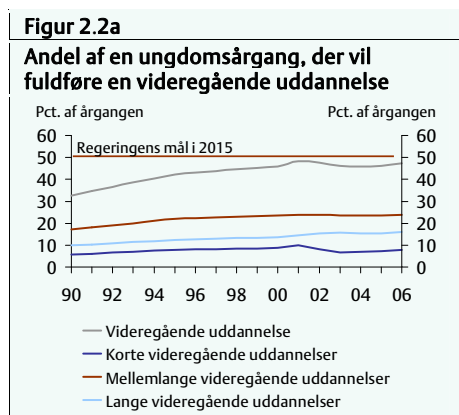
¹ Den såkaldte profilmodel, der benyttes til at simulere uddannelsesadfærden for en ungdomsårgang, er nærmere beskrevet i bilag 2.

I forhold til 2005 er der i 2006 sket et svagt fald i andelen af unge, der ventes at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det kan blandt andet skyldes, at ekstraordinært gode beskæftigelsesmuligheder kan have afholdt nogle unge fra at søge ind på uddannelserne og motiveret nogle unge til at stoppe uddannelse for at tage fuldtidsbeskæftigelse. Udviklingen frem til 2008 kendes ikke, idet der er forsinkelse på data. Det betyder, at effekterne af de mange uddannelsesinitiativer i *Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen*, der blev igangsat i 2007, endnu ikke indgår i opgørelserne.

2.2 Videregående uddannelser

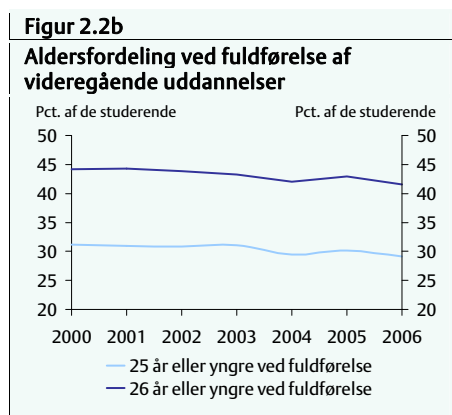
En af de centrale målsætninger på uddannelsesområdet er, at mindst 50 pct. af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse i 2015, samtidig med at færdiggørelsesalderen reduceres. Regeringen har indført en række tiltag med henblik på at øge kvaliteten, styrke fagligheden, forbedre gennemførelses-hastigheden og attraktiviteten af de videregående uddannelser i Danmark.

Som opfølgning på globaliseringsaftalen har regeringen blandt andet indført en ny taxameterbonusmodel på universitetsområdet, som betyder, at der fra 2009 fordeles ca. 500 mio. kr. årligt mellem universiteterne. Fordelingskriteriet er gennemførelses-hastighed. Konkret indføres en bachelorbonus, som udløses til universiteterne, når en studerende gennemfører en bacheloruddannelse inden for normeret tid plus ét år og en kandidatbonus, som udløses til universiteterne, når den studerende har bestået en kandidatuddannelse inden for normeret tid. Samtidig er der indført nye speciale-regler, som blandt andet betyder skærpede krav til afleveringsfrister.

Anm.: Baseret på 25-års profilmodel. Mellemlange videregående uddannelser er inkl. bachelorer. 2006-tal er korrigeret for datamangel.

Kilde: Konkurrencevneredegørelse 2008.

Anm: Bemærk, at tallene for universitetsuddannelserne kun inkluderer kandidatuddannelserne, og der er derfor ikke taget højde for personer, der ender med en bachelor som højeste fuldførte. Tallene fra 2006 er foreløbige tal og bør tolkes med forsigtighed.

Kilde: Konkurrencevneredegørelse 2008.

I 2006 havde næsten hver tredje af alle 25-34-årige en videregående uddannelse. Givet adfærden i uddannelsessystemet i 2006, vil 47 pct. af en ungdomsårgang gennemføre en videregående uddannelse *jf. figur 2.2a*. Faktisk er andelen af en ungdomsårgang, der forventes at gennemføre en videregående uddannelse, steget i løbet af de seneste år, og der er tegn på, at væksten vil fortsætte. Der er sket et svagt fald i andelen af studerende, der gennemfører en videregående uddannelse, før de fylder 26 år *jf. figur 2.2b*. Der er dog tegn på, at de kommende årgange vil have en anden adfærd. Den typiske alder ved påbegyndelse af en videregående uddannelse er således faldet med næsten et halvt år fra 2003 til 2006.

Boks 2.3

Initiativer som understøtter, at mindst 50 pct. af en ungdomsårgang gennemfører en videregående uddannelse i 2015 (beløb anført i 2007-priser)

Initiativer vedr. aftale om udmøntning af globaliseringspuljen:

- Der er afsat i alt 130 mio. kr. i 2007-2009 til efteruddannelsesinitiativer for undervisere ved mellem- og langtidselevuddannelser og efteruddannelse af praktikvejledere.
- Der er afsat i alt 200 mio. kr. i 2007-2009 til initiativer, der har til formål at styrke kvalitet og faglighed på professionshøjskoler. Samtidig er der afsat i alt 125 mio. kr. i 2008 og 2009 til styrkelse og udbredelse af forskningstilknytning m.v.
- Med lov om erhvervsakademier for videregående uddannelser (maj 2008) etableres indtil 10 erhvervsakademier i starten af september 2008, der skal være driftsklare den 1. januar 2009. Erhvervsakademierne skal udbyde erhvervsakademiuddannelser og efter- og videreuddannelser i deres geografiske dækningsområder. Herudover skal akademierne udvikle nye uddannelser og fungere som videncentre. Endelig skal akademierne fungere som vækstlag for de tekniske og merkantile professionsbacheloruddannelser.
- Der er afsat i alt 65 mio. kr. i 2008-2009 til understøttelse af en reform af de korte videregående uddannelser. De videregående uddannelser skal gøres mere attraktive, så flere unge påbegynder og gennemfører en uddannelse. De korte videregående uddannelser skal derfor i højere grad målrettes arbejdsmarkedets behov, og virksomhedspraktik skal være obligatorisk på alle korte videregående uddannelser.
- Der er afsat i alt 90 mio. kr. i 2007-2009 til internationalisering af uddannelserne. Flere unge skal have mulighed for at tage studieophold af høj kvalitet i udlandet. Tilsvarende skal det være muligt for højt kvalificerede udenlandske studerende og undervisere at komme til Danmark.
- Der afsættes i alt 60 mio. kr. i 2008 stigende til ca. 1,2 mia. kr. i 2012 til undervisningskapacitet, stigende SU-udgifter mv., som skyldes øget tilgang af elever, forbedret fastholdelse af elever i de videregående uddannelser samt øget studieaktivitet pr. elev.

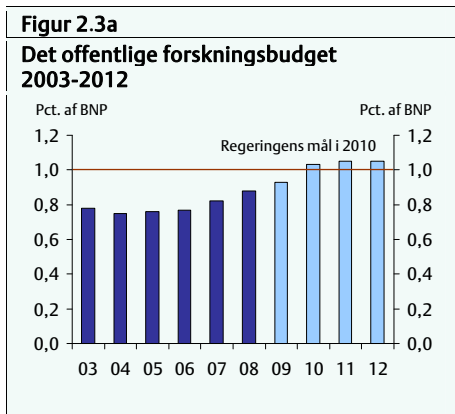
Udover de i boks 2.3 nævnte globaliseringspuljeinitiativer, er der iværksat en række yderligere tiltag for at styrke de videregående uddannelser:

- Fra sommeren 2008 er der indført skærpede specifikke adgangskrav på en række universitetsuddannelser. De nye krav er indført for at styrke fagligheden på universiteterne, herunder muligheden for gennemførelse.
- Ultimo 2007 blev der iværksat en proces med henblik på, at der på udvalgte kandidatuddannelser udbydes en række eliteforløb fra 1. september 2008 henholdsvis 2009. De udvalgte kandidatuddannelser tilgodeses med et ekstra elitetaxameter.

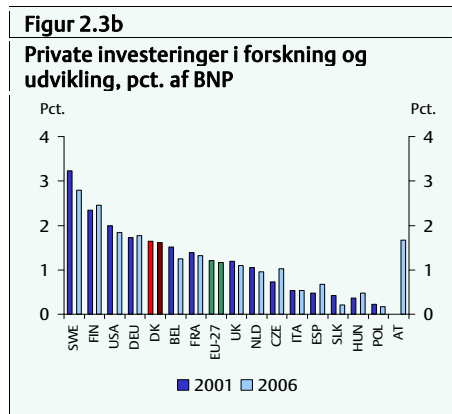
- Der indføres fra 2010 en ny fordelingsnøgle for tildeling af basismidler, der i øget omfang lægger kvalitetskriterier til grund. Indikatorgrupperne er: universiteternes forskning, uddannelse og videnspredning.
- Med virkning fra 1. september 2007 blev der indført bindende tidsbegrænsning for specialeskrivning. Ændringen skal medvirke til, at de studerende i højere grad færdiggør uddannelsen på den normerede studietid.
- Styrkelse af den pædagogiske indsats blandt andet for at undgå unødigt frafald, og med henblik på, at undervisningsformen skal tilpasses de studerendes behov og understøtte en aktiv indlæring. Universiteterne er endvidere i den nye ph.d.-bekendtgørelse, som trådte i kraft 1. februar 2008, pålagt at tilbyde de studerende et formidlingskursus og vejledning i undervisning.
- Der er indgået en aftale med universiteterne om forøgelse af ph.d.-optaget frem mod 2010, og der er som noget nyt åbnet mulighed for at lave en erhvervs-ph.d. i den offentlige sektor.

2.3 Offentlig forskning – fokus på kvalitet, relevans og konkurrence

De offentligt finansierede udgifter til forskning og udvikling skal nå op på 1 pct. af BNP i 2010. Der budgetteres med markante stigninger i både 2009 og 2010 *jf. figur 2.3a*. På den baggrund har regeringen iværksat en række initiativer, der omhandler prioritering og kvalitetssikring af forskning.

Kilde: Forslag til Finanslov 2009, Danmarks Statistik.

Kilde: Eurostat.

I maj 2008 udgav regeringen FORSK2015-kataloget. FORSK2015 skal hvert fjerde år munde ud i et solidt og fremadrettet beslutningsgrundlag for den politiske prioritering af midlerne til strategisk forskning på de kommende års finanslove. Initiativet FORSK2015 har i første omgang resulteret i 21 forslag til særligt løfterige forskningstemaer til brug for den politiske prioritering af strategiske forskningsområder på finansloven for 2009.

Regeringen har sat sig som mål, at kvaliteten i den offentlige forskning skal kunne måle sig med den bedste i verden. I den forbindelse er det besluttet at udvikle en bibliometrisk forskningsindikator efter norsk model, som skal fremme publicering i de mest anerkendte udgivelseskanaler og styrke kvaliteten af dansk forskning. Modellen vil blive anvendt i forhold til fordeling af de stigende basismidler, som universiteterne vil modtage i de kommende år.

UNIK-initiativet er en ny pulje forskningsmidler, som er inspireret af det svenske Linné-stöd og det tyske Excellence-initiativ. Formålet er dels at promovere forskning i verdensklasse og dels at styrke universitetsledningernes prioritering af strategisk forskning. Midlerne uddeles i konkurrence mellem universiteterne. Puljen, der er på i alt 480 mio. kr. fordelt på finansårene 2008 og 2009, kan søges til store investeringer i lovende forskningsområder. Forskningsforslagene bedømmes af et internationalt ekspertpanel. UNIK-initiativet forventes at resultere i 5 – 8 større bevillinger i størrelsesordenen 10 – 20 mio. kr. årligt i fem år, hvilket er betydelig større end de traditionelle forskningsrådsbevillinger.

Et bredt flertal i Folketinget har i foråret 2008 vedtaget en revision af lov om forskningsrådgivning, som blandt andet sikrer en ny model for udmøntning af en særlig bevilling til forskeruddannelse. Samtidig er de fremtidige rammer for Grundforskningsfonden tilvejebragt gennem en lov, der sikrer fondens finansieringsgrundlag på lang sigt. Staten indskyder 3 mia. kr. som ny kapital i fonden.

Der er gennemført en hel række initiativer til fremme af internationaliseringen af dansk forskning. Danmark har i 2007 indgået bilaterale aftaler om forskningssamarbejde med Israel og Kina samt partnerskabsaftaler med førende universiteter og institutioner i USA og Japan. I 2007 og 2008 blev der etableret danske innovationscentre i Shanghai og i München. Formålet er at bygge bro mellem danske og udenlandske forskningsmiljøer og virksomheder. Primo 2008 har det danske Videnskabsministerium lanceret en strategi, der udstikker pejlemærkerne for et styrket samarbejde med Kina inden for videregående uddannelse, forskning og innovation.

2.4 Forskning, innovation og videnspredning i den private sektor

Regeringen har som mål, at danske virksomheder skal være blandt de mest innovative i verden. Danske virksomheders innovationsaktivitet ligger i midterfeltet i både EU og OECD. De seneste data viser, at 37 pct. af danske virksomheder introducerede én eller flere produkt- og/eller procesinnovationer i perioden 2004-2006. Danmark ligger til gengæld relativt højt hvad angår EPO-patentansøgninger og EU-varemærker.

Ifølge OECD's opgørelser investerede dansk erhvervsliv et beløb svarende til 1,65 pct. af BNP i forskning og udvikling i 2006, hvilket placerer Danmark som det land i OECD, hvor erhvervslivet bruger ottende mest på forskning. Andelen har imidlertid været svagt faldende i de seneste år jf. *figur 2.3b*.

Regeringen er ved at udarbejde en virksomhedsrettet innovationsstrategi med særlig fokus på at forbedre rammevilkårene for virksomheders innovationsaktiviteter gennem øget rettighedsbeskyttelse samt mere viden om nye innovationsformer. Der arbejdes i den forbindelse på at skabe bedre overblik og koordination af innovationspolitikken.

I 2007 og 2008 er desuden igangsat en række initiativer inden for forskning, innovation og vidensspredning i den private sektor. Initiativerne fremgår af *boks 2.4*.

Boks 2.4
<p>Nye initiativer med henblik på at styrke forskning, innovation og vidensspredning i den private sektor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rådet for Teknologi og Innovation har i 2008 lanceret et tillæg til rådets firårige handlingsplan for implementeringen af globaliseringsstrategien, InnovationDanmark 2007-2010. Formålet er at styrke innovationspolitikken yderligere ved at lancere tværgående strategier og programmer med fokus på en række nye områder, herunder program for virksomhedernes internationale innovationsaktiviteter og åben innovation samt strategi for medarbejderdreven innovation i virksomheder og innovation i serviceerhverv. InnovationDanmark indgår som et indspil til regeringens innovationspolitik, herunder den virksomhedsrettede innovationsstrategi. • Der er udvalgt seks innovationsmiljøer for perioden 2009-2011. Innovationsmiljøerne udgør et væsentligt bindeled mellem forsknings- og videnmiljøerne på den ene side og det private kapitalmarked på den anden. Innovationsmiljøerne har siden 1998 været med til at etablere mere end 600 videnbaserede iværksættere, og den gennemsnitlige overlevelsesrate efter fem år ligger på ca. 45 pct. En stor del af disse videnbaserede iværksættere er patentaktive. Innovationsmiljøernes evne til at tiltrække privat kapital er i betydelig fremgang, og i perioden 2002 til 2006 er der tiltrukket 1,9 mia. kr. svarende til 4,6 kr. for hver tilført statslig krone investeret i innovationsmiljøerne • Der er åbnet danske innovationscentre i Silicon Valley, Shanghai og München. Innovation Center Denmark™ fungerer som brohoved i den globale økonomis hot-spots, hvor opgaven er at assistere danske innovative virksomheder og vidensmiljøer med at finde partnere, investorer, netværk, viden, teknologi og med etableringsmuligheder. • Der er etableret en pulje til på i alt 20 mio. kr. i 2008-2011 til udvalgte forsøgs- og demonstrationsprojekter vedrørende medarbejderdreven innovation i den offentlige sektor. Puljen er et indsatsområde under program for brugerdreven innovation. • Der er lanceret en elektronisk markedsplads for handel med viden.

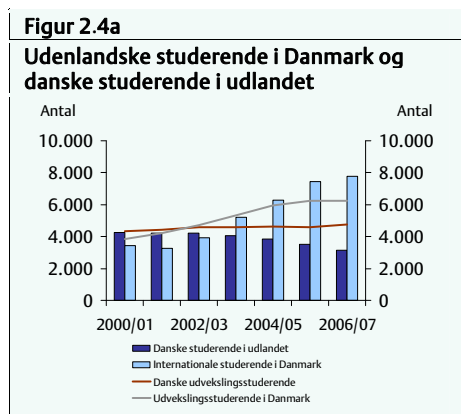
2.5 Den femte frihed – fri bevægelighed for viden

For at kunne konkurrere globalt og opfylde Lissabon-strategiens målsætninger skal Europa kunne uddanne, fastholde og tiltrække de bedste talenter. En væsentlig del af bestræbelserne på at etablere den femte frihed vil finde sted på europæisk niveau. Danmark arbejder derfor aktivt for, at de nødvendige beslutninger bliver truffet i EU med henblik på etableringen af et indre marked for viden – en femte frihed – hvor viden, idéer, forskere og studerende kan færdes frit.

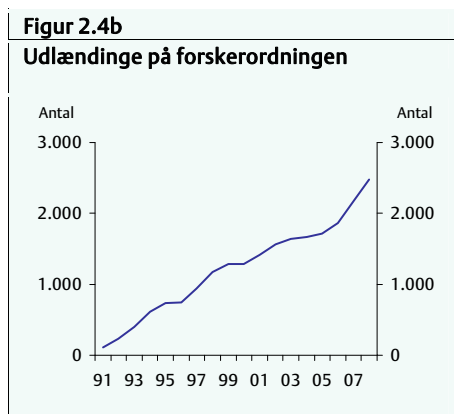
Unge, der uddanner sig i udlandet, er en vigtig kilde til ny viden, og de medvirker til mere internationaliserede studie- og forskermiljøer samt muligheden for at tiltrække højt specialiseret viden og arbejdskraft.

Som det fremgår af *figur 2.4a* er antallet af udenlandske studerende i Danmark steget i de seneste år. I 2005 udgjorde udenlandske studerende lidt under 8 pct. af de studerende på de videregående uddannelser i Danmark, hvilket er på niveau med gennemsnittet i OECD. Flere og flere danske studerende vælger at tage en del af deres uddannelse i udlandet, mens antallet af danskere, der vælger at tage en hel uddannelse i udlandet, har været svagt faldende i de seneste år.

Som det fremgår af *figur 2.4b* er antallet af ansatte på forskerskatteordningen steget stabilt siden indførelsen af ordningen i 1992. Den 1. januar 2008 var 2474 forskere og nøglemedarbejdere tilknyttet ordningen.

Kilde: Cirius.

Kilde: Skatteministeriet.

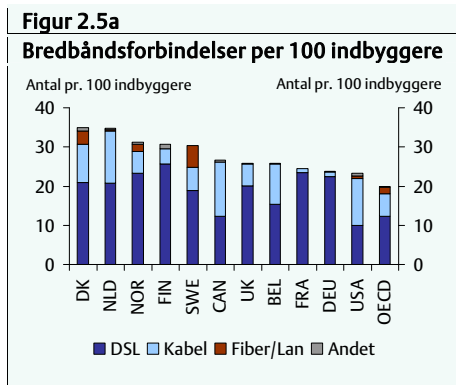
For at forøge studenter- og forskermobiliteten og bidrage til at forbedre bevægeligheden for viden har regeringen iværksat initiativer på en række nøgleområder:

- Som led i *jobplanen*, der er beskrevet nærmere i kapitel 4, revideres forskerskatteordningen, så der gives mulighed for at vælge mellem 25 pct. bruttobeskatning i tre år og 33 pct. bruttobeskatning i fem år. Udenlandske forskere får mulighed for kortere ophold i Danmark som gæsteundervisere eller lignende forud for ansættelse under den særlige skatteordning.
- Der er indført en ordning, hvor studerende kan tage det offentlige tilskud med til en anerkendt udenlandsk uddannelsesinstitution. Et sådant udlandsstipendium kan anvendes til en hel eller delvis finansiering af studieafgiften. Studerende på universitetsuddannelser kan opnå stipendiet i maksimalt to år.
- En handlingsplan for *Offensiv Global Markedsføring af Danmark 2007-10* er i færd med at blive implementeret. Formålet med handlingsplanens initiativer er at bidrage til, at der skabes et klart og positivt billede af Danmark i udlandet, så Danmark også fremover står stærkt i den globale konkurrence om blandt andet kreative og kompetente medarbejdere samt studerende.

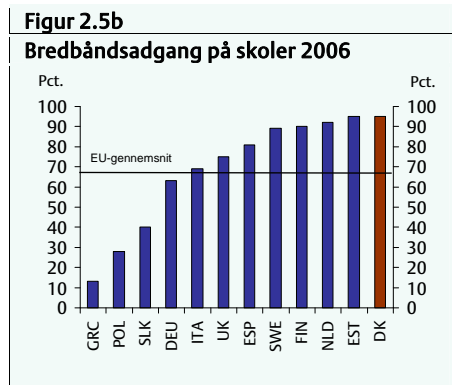
2.6 Udvidet anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi

Danmark er blandt de lande i EU med den højeste udbredelse og anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi *jf. figur 2.5a*. Med 35,1 bredbåndsabonnenter per 100 indbyggere er Danmark fortsat det land i verden, der har den højeste bredbåndspenetrations². Konkurrencen på telemarkedet i Danmark og den teknologiske udvikling har betydet, at priserne på bredbåndsadgang er faldet med omkring 80 pct. i perioden fra 2000 til 2008.

I 2007 havde 78 pct. af alle danske husholdninger internetadgang og 70 pct. havde en bredbåndsforbindelse³. Til sammenligning var EU-gennemsnittet i 2007 for internetadgang 54 pct. og bredbånd⁴ 42 pct. Internetadgangen i de danske skoler er blandt den højeste i EU og var 95 pct. i 2006 mod 67 pct. for EU som helhed *jf. figur 2.5b*.

Kilde: OECD.

Kilde: Europa-Kommissionen.

Danmark har som en af verdens førende it-nationer gode betingelser for at blive et forbillede i forhold til at mindske energiforbruget. Både gennem en grønnere livscyklus for it-løsninger og ved at fremme innovative it-løsninger, der kan mindske energiforbruget og CO₂-udledningen i andre sektorer. Der er udarbejdet en handlingsplan med en række konkrete initiativer til, hvordan Danmark aktivt kan fremme grøn it både nationalt og internationalt.

Der ses en stigende brug af alternative kommunikationsformer, der giver brugeren mere mobilitet. Mobilt bredbånd er således en teknologi, som opnåede stigende popularitet i 2007. I perioden juli til december 2007 blev den overførte datamængde via mobilnettene ca. 26-doblet i forhold til den tilsvarende periode i 2006⁵.

² Bredbånd er i OECD-sammenhæng defineret som et internetabonnement med en downloadhastighed på minimum 256 kbit/s.

³ Opgøres internetadgangen i pct. af befolkningen i stedet for pct. af husstande vil tallet være højere, idet der normalt er mere end én person pr. husstand.

⁴ Eurostat definerer en bredbåndsforbindelse som en internetforbindelse med en downloadhastighed på minimum 144kbit/s.

⁵ Datamængden steg således fra 21,5 mio. MB til 564,4 mio. MB.

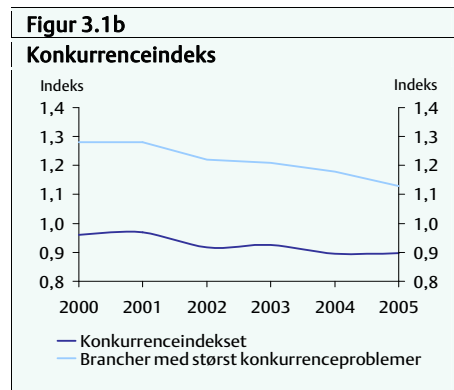
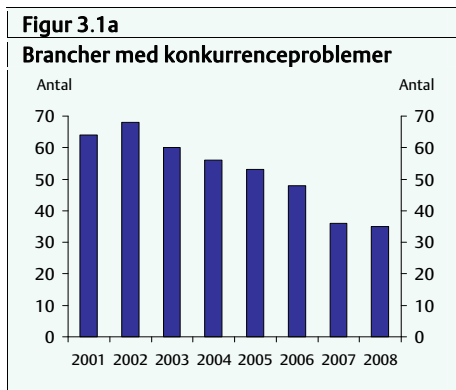
3. Fuld udnyttelse af erhvervspotentialet (effektivitet, konkurrence og det indre marked)

Det er regeringens mål, at globaliseringens fordele skal udnyttes gennem fleksible og åbne markeder samt gennem sikring af, at rammebetingelserne bidrager til effektiv konkurrence og øget produktivitet. Forbedrede forhold for iværksættere samt færre administrative byrder og en moderne infrastruktur skal bidrage til at forbedre rammevilkårene, så erhvervspotentialet kan udnyttes fuldt ud.

Kommissionens fokuspunkt for Danmark vedrørende energiinfrastruktur behandles i dette kapitel. Gennem en betydelig udbygning af energiinfrastrukturen er konkurrencen og effektiviteten på gas- og elmarkedet blevet forbedret markant siden sidste års afrapportering.

3.1 Udnyttelse af globaliseringens muligheder gennem bedre konkurrence

Regeringens overordnede konkurrencepolitiske mål er, at konkurrencen i Danmark i 2010 skal være på niveau med de bedste lande i OECD. Antallet af brancher med tegn på væsentlige konkurrenceproblemer er fra 2007 til 2008 faldet fra 36 til 35, jf. figur 3.1a. Målet er, at der højst må være 32 brancher med tegn på væsentlige konkurrenceproblemer i 2010, svarende til en halvering i forhold til 2001.

Kilde: Konkurrenceregulering 2008.

Anm.: "Brancher med størst konkurrenceproblemer" angiver indekset for de 10 pct. af brancherne med størst konkurrenceproblemer i forhold til det generelle "konkurrenceindeks". Et fald i indekset betyder en forbedring af konkurrenceintensiteten.

Kilde: Konkurrenceregulering 2008.

Også andre forhold indikerer en forbedret konkurrencesituation i Danmark. Et nyudviklet konkurrenceindeks¹, der søger at måle konkurrencen på brancheplan i Dan-

¹ Indekset er beregnet på baggrund af følgende 8 objektive indikatorer: Eksistensen af konkurrencebegrænsende offentlig regulering, koncentration, importkorrigeret koncentration, tilgangsrate, mobilitet af markedsandele, spredning i produktivitet, lønpræmie og afkastgrad. Indekset fokuserer på den halvdel af brancherne der har det laveste indeks,

mark, indikerer således også en forbedring af konkurrencesituationen i Danmark fra 2000-2005. Som det fremgår af *figur 3.1b* er konkurrencen forbedret relativt mest i de brancher, der har de største konkurrenceproblemer.

Konkurrencestyrelsens opgørelse fra 2008 over prisforskelle mellem Danmark og EU-9² viser, at de danske priser i 2006 fortsat, som i 2005, lå 8 pct. højere end gennemsnittet, når der korrigeres for moms og afgifter samt det høje danske velstandsniveau. Det er særligt priserne på tjenesteydelser, der er relativt høje i Danmark.

Der forventes fortsat forbedring af konkurrencen de kommende år som følge af, at de seneste ændringer af konkurrenceloven slår fuldt igennem³. Regeringen har endvidere gennemført yderligere tiltag, der på sigt vil forbedre konkurrencen:

- 1. januar 2008 blev der nedsat et udvalg, der frem mod efteråret 2008 skal se på, hvordan fusionskontrollen i Danmark kan blive mere effektiv, herunder om tærskelværdierne for fusionsanmeldelse bør ændres.
- Konkurrencestyrelsen har udarbejdet en systematisk efterforskningsstrategi målrettet karteller. Strategien udgør sammen med straflempelsesprogrammet, der blev indført 1. juli 2007, en generel opprioritering af kampen mod karteller.
- Regeringen har nedsat et nyt og mere fokuseret Udbudsråd, der skal fremme konkurrencen i den offentlige sektor.

Kommissionen bemærker i sin evaluering af Danmarks nationale reformprogram 2007, at et fokuspunkt for Danmark er en forbedring af energiinfrastrukturen. Konkurrencesituationen på både el- og gasmarkedet i Danmark undergår i disse år en forbedring, der i vidt omfang udspringer af udbygningen af infrastrukturen til udlandet.

På gasmarkedet kan nævnes, at der er overvejelser omkring forbindelser til Polen (Baltic pipe) og udbyggede forbindelser til henholdsvis Norge (Skandled og Europipe II) samt til Tyskland. Konkret er der etableret en gasbørs i Danmark, hvor gasaktørerne har kunnet handle siden foråret 2008, ligesom lagerkapaciteten også er udvidet.

På el-markedet er den eksisterende forbindelse mellem Jylland og Tyskland blevet udvidet, ligesom der nu er indført mulighed for handel inden for driftsdøgnet i denne forbindelse. Det er herudover besluttet at forstærke den eksisterende overførselsforbindelse til Norge. Af størst betydning for udviklingen på el-markedet er, at markedskoblingsprojektet mellem Danmark og Tyskland, som blev iværksat i september 2008. Markedskoblingsmekanismen forventes at medføre en mere effektiv udveksling af elektricitet mellem Danmark og Tyskland. Endelig vil et elkabel mellem Øst- og Vestdanmark fra 2010 forbedre konkurrencen og forsyningssikkerheden.

idet ændringer i den halvdel af brancherne, der har det laveste indeks kan skyldes forandringer, der ikke påvirker konkurrencen nævneværdigt, fx en stigning i koncentrationen fra et i forvejen lavt niveau.

² EU-9: Belgien, Danmark, Finland, Frankrig, Italien, Nederlandene, Storbritannien, Sverige og Tyskland.

³ Den styrkede konkurrencelov er behandlet nærmere i Det Nationale Reformprogram 2007.

3.2 Det indre marked

Resultattavlen fra juli 2008 for implementering af det indre markeds direktiver viser, at der for Danmarks vedkommende er sket en lille forbedring af implementeringsunderskuddet fra 0,9 pct. sidste år til 0,7 pct. i år. Også vedrørende antallet af regelbrud er der sket en mindre forbedring. Danmark havde således 25 åbne sager om brud på regler i EU i april 2008, hvilket er en nedgang på en sag i forhold til 2007.

Den danske regering har udarbejdet en handlingsplan for implementeringen af *service-direktivet*, og der er i forbindelse med implementering af direktivet gennemført sceneringer af tilladelsesordninger og af, om kravene i dansk lovgivning til servicevirksomheder opfylder servicedirektivet. Endvidere arbejdes der fortsat på etablering af en *kvikskranke* for udenlandske virksomheder med henblik på at reducere de administrative barrierer for udenlandske virksomheders adgang til det danske marked. Kvikskranken forventes etableret i begyndelsen af 2010.

Som opfølgning på forordningen om overvågning og kontrol med markedsførte varer, som træder i kraft i 2010, udarbejdes et overordnet tværministerielt program for en koordineret indsats og gennemførelse af markedsovervågning.

3.3 Bedre regulering

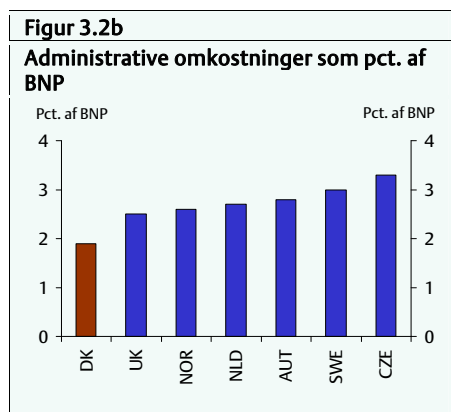
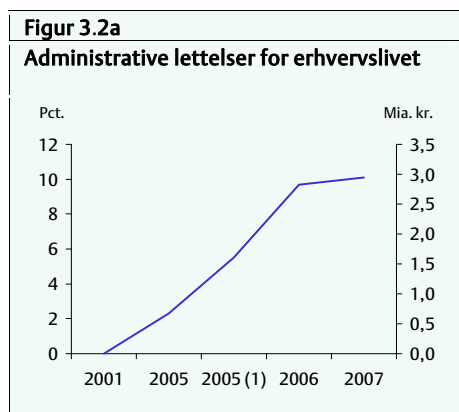
Det er regeringens mål at reducere virksomhedernes administrative omkostninger med op til 25 pct. i 2010 i forhold til niveauet i 2001. Erhvervslivets samlede administrative omkostninger er i perioden 2001-2007 faldet fra ca. 30,9 mia. kr. til ca. 27,8 mia. kr. svarende til en reduktion på 10,1 pct., *jf. figur 3.2a*. Der arbejdes videre med yderligere konkrete forslag på tværs af ministerierne, som til sammen skønnes at kunne realisere målsætningen i 2010. I 2006/2007 blev der vedtaget regler, der medførte lettelse på i alt ca. 228 mio. kr., men samtidig blev der vedtaget regler, der medførte omkostninger på i alt ca. 146 mio. kr., hvoraf ca. halvdelen stammer fra nye EU-krav.

Boks 3.1

Dansk fokus på irritationsbyrder ved hjælp af virksomhedsinddragelse

Effektiv erhvervsregulering og administrative lettelse er ikke kun et spørgsmål om regelforenklning via en kvantitativ reduktion af de administrative byrder. Også de såkaldte irritationsbyrder er vigtige. Den danske regering igangsatte i 2007 det såkaldte byrdejægerprojekt, hvor der blev gennemført virksomhedsbesøg for at få et konkret indblik i, hvordan virksomhederne oplever mødet med det offentlige og den service, der tilbydes. Erfaringerne fra projektet har været positive idet en ny metode, som blandt andet omfatter direkte virksomhedsinddragelse, processtudier mv., har givet ny viden om virksomhedernes oplevelse af byrderne, og en række forskellige initiativer er gennemført på baggrund af projektet.

Danmark har et godt erhvervs-klima. Verdensbanken har udarbejdet en undersøgelse af erhvervsreguleringen, hvor Danmark ligger nummer et blandt EU-landene. I lighed med tidligere år er også de administrative omkostninger i forhold til BNP i Danmark blandt de laveste i EU, *jf. figur 3.2b*.

Kilde: Konkurrenceedvneredegørelse 2008.

Kilde: Konkurrenceedvneredegørelse 2008.

Danmark har igangsat en lang række initiativer for at sikre et fortsat fokus på bedre regulering og reduktion af virksomhedernes administrative omkostninger, *jf. boks 3.2.*

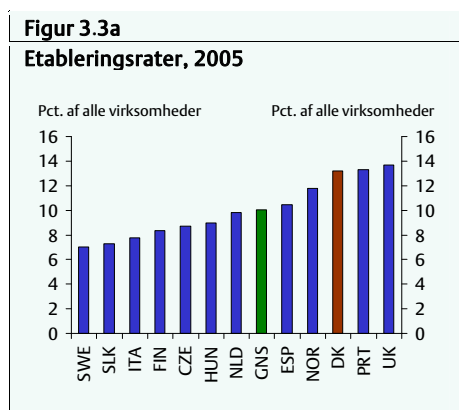
Boks 3.2
Initiativer for bedre regulering og reduktion af de administrative omkostninger

- Der foretages en obligatorisk vurdering af de administrative konsekvenser for erhvervslivet inden ny regulering vedtages, og forslag, der vurderes at medføre administrative omkostninger på mere end 10.000 timer årligt, skal forelægges regeringen til særskilt vurdering. De mest byrdetunge ministerier udarbejder handlingsplaner for, hvordan der opnås en 25 pct. reduktion af de administrative omkostninger på eksisterende regulering. I år er identificering af brugbare EU-regelforenklingsforslag inkluderet i handlingsplanerne og bidrager som initiativer til at opnå 25 pct. reduktion af de administrative omkostninger.
- Danmark har intensiveret arbejdet med digitalisering, herunder især øget genbrug af data på tværs af myndighederne, optimering af udvalgte virksomhedsforløb samt udvikling af flere system-til-system løsninger og indberetningsløsninger, der giver brugerne mulighed for at få straksafgjort deres sag. Disse initiativer sigter på, at virksomhederne kun behøver at indsende de nødvendige oplysninger én gang til det offentlige.
- En ny metode, i regi af projektet "Byrdejægerne", er udviklet for, hvordan ministerier via virksomhedsinddragelse kan indsamle viden om virksomhedernes oplevede byrder – især de såkaldte irritationsbyrder og udarbejdelse af regelforenklingsforslag på baggrund heraf. Den danske regering vil fremlægge en samlet plan for afbureaukratisering med særlig fokus på lettelse af irritationsbyrder for små og mellemstore virksomheder.
- Den nationale indsats over for de administrative omkostninger, der er forbundet med EU-regulering, er intensiveret. For at sikre en tidlig indsats over for potentielt byrdefuld EU-regulering er der i Danmark i 2008 igangsat en ny proces for at opfange administrativ byrdefuld EU-regulering. Al ny EU-regulering screenes således for administrative omkostninger, og der udarbejdes en konsekvensvurdering af de potentielle administrative omkostninger. I relation til det omfattende arbejde med at måle de administrative byrder på EU-niveau vil Danmark ultimo 2008 indsende regelforenklingsforslag til Kommissionen inden for de 13 prioriterede områder.

3.4 Iværksætter

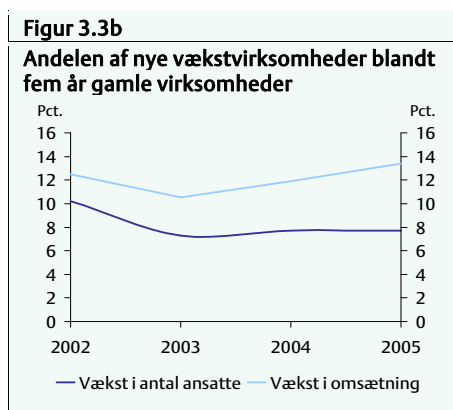
Hvert år etableres der mange nye virksomheder i Danmark. Den danske etableringsrate har nået det højeste niveau i 10 år, og i 2005 var ca. 13 pct. af alle virksomheder i

Danmark under et år gamle. Sammenlignet med de øvrige EU-lande placerer det Danmark på en tredjeplads, *jf. figur 3.3a*.

Anm.: Antal nye virksomheder i pct. af samtlige virksomheder. Nye virksomheder har virket under et år. GNS er uvejet gennemsnit af de 12 lande.

Kilde: Eurostat og særkørsel hos Danmarks Statistik.

Anm.: Nye vækstvirksomheder i forhold til det samlede antal iværksættere. Nye vækstvirksomheder er alle nye virksomheder, mellem et og fem år ved vækstperiodens begyndelse, med en gennemsnitlig vækst på mere end 72,8 pct. (20 pct. årligt) over en treårig periode. De nye virksomheder skal have 5+ ansatte ved vækstperiodens begyndelse.

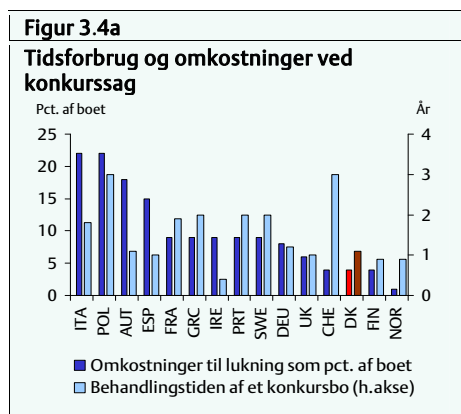
Kilde: Egne beregninger på data fra Danmarks Statistik.

En central udfordring for Danmark er at få skabt flere nye vækstvirksomheder. Andelen af vækstiværksættere ligger stadig efter flere andre lande, men andelen af nye vækstvirksomheder med mere end 5 ansatte, som opnår høj vækst, har dog været stigende i de senere år. Det gælder særligt, hvis man ser på vækst i omsætning, *jf. figur 3.3b*.

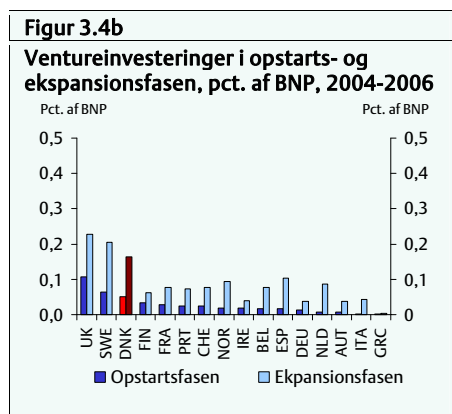
Mulighederne for at starte ny virksomhed er gode i Danmark. Det tager 6 dage at få registreret en ny virksomhed, og der er ingen gebyrer eller afgifter forbundet med etableringen, hvilket placerer Danmark helt i top.

I Danmark er sagsomkostningerne ved en konkurssag næstlavest i EU, og det tager i gennemsnit 1,1 år at gøre boet op i Danmark, *jf. figur 3.4a*. Målt i pct. af BNP er det danske venturemarked tredjestørst i Europa i kraft af høje opstarts- og ekspansionsinvesteringer, *jf. figur 3.4b*.

Som en del af globaliseringsstrategien har regeringens indsats for at fremme iværksætteri overordnet set rettet sig mod at styrke iværksætterkultur- og kompetencer, udbygning af rådgivning, revision af konkurslovgivningen samt styrkelse af adgangen til finansiering. Siden sidste år er der igangsat flere nye initiativer, som fremgår af *bilag 4*.

Kilde: Verdensbanken, Dong Business 2008.

Kilde: EVRA.

3.5 Infrastruktur

Med henblik på at afhjælpe et ikke ubetydeligt investeringsefterslæb, som er opstået gennem de seneste årtier, er der gennem politiske trafikaftaler i 2003, 2005, 2006 og 2008 afsat midler til investeringer i det danske jernbanenet og det danske vejnet på i alt 30,4 mia. kr. frem til 2014.

Regeringen nedsatte herudover i efteråret 2006 en *Infrastrukturkommission*. Kommissionen fik til opgave at vurdere de centrale udfordringer og udviklingsmuligheder for infrastrukturen og de statslige trafikinvesteringer frem til 2030 i lyset af de langsigtede forventninger til transportbehov og transportmønstre som følge af demografi, urbanisering og byudvikling, pendling, samhandel med videre. I Infrastrukturkommissionens betænkning (offentliggjort januar 2008), anbefales seks fokusområder: 1) Ringforbindelserne skal slutes i Hovedstadsområdet på både vej og bane, 2) Der skal udarbejdes en samlet plan for udviklingen af infrastrukturen i byregion Østjylland, 3) Der skal sikres en effektiv opkobling af alle landsdele til de overordnede transportkorridorer og knudepunkter, 4) Danmarks porte mod udlandet skal indgå som en central del af et effektivt transportnetværk, 5) Intelligente teknologiske løsninger skal sikre optimal udnyttelse af infrastrukturen, og 6) Indsatsen for at begrænse transportens miljø- og klimapåvirkning skal intensiveres.

På grundlag af Infrastrukturkommissionens betænkning vil regeringen efter planen i efteråret 2008 fremlægge forslag til en investeringsplan på transportområdet.

Aftalen om en fast forbindelse over Femern Bælt, som Tyskland og Danmark indgik i sommeren 2007, videreføres med en traktat mellem Danmark og Tyskland om etablering af forbindelsen. Traktaten blev underskrevet d. 3. september 2008, og der vil efter planen blive fremsat forslag til projekteringslov i Folketinget inden udgangen af 2008. Målet er, at forbindelsen kan indvies i 2018.

3.6 Konkurrence og effektivitet i den offentlige sektor

Regeringen fremsatte i august 2007 sit udspil til en kvalitetsreform. *Kvalitetsreformen* indeholder en række initiativer, der har til formål at øge konkurrenceudsættelsen og offentlig-privat samarbejde samt en række initiativer, der skal styrke det frie valg. De væsentligste initiativer er beskrevet i det nationale reformprogram 2007.

Initiativerne om konkurrenceudsættelse og frit valg indgår i henholdsvis regeringsgrundlaget for 2008 og aftalerne om finansloven for 2008. De implementeres i perioden 2008-2010. Regeringens initiativer vedrørende konkurrence i den offentlige sektor skal ses i relation til en flerårig aftale indgået i 2006 om at øge konkurrenceudsættelsen af kommunale opgaver frem til 2010. Kommunerne har i det sidste år øget andelen af konkurrenceudsatte opgaver med ca. 2 pct. til 23,7 pct. Det er i juni 2008 aftalt, at målet for kommunernes konkurrenceudsættelse (IKU) er 26,5 pct. i 2010.

Borgernær service - Handlingsplan for at frigøre ressourcer til borgernær service peger på fire veje til at frigøre ressourcer: 1) Færre udgifter til administration, 2) Færre udgifter til indkøb og energi, 3) Mindre sygefravær og 4) Ny teknologi og bedre arbejdstilrettelæggelse. Handlingsplanen, som blev fremsat i juni 2008, skal gennemføres i et samarbejde med kommuner og regioner. Det er regeringens målsætning, at der skal frigøres ressourcer for 1 mia. kr. i 2009 stigende til 5 mia. kr. i 2013. De frigjorte ressourcer skal forblive i kommuner og regioner.

Regeringen har afsat tre mia.kr. til en *fond for arbejdskraftbesparende teknologi og nye arbejds- og organisationsformer*. Udvælgelsen af projekter og dermed den konkrete udmøntning af midlerne vil første gang indgå på finansloven for 2009.

Regeringen, KL og Danske Regioner lancerede i sommeren 2007 en *fællesoffentlig strategi for digitalisering* af den offentlige sektor 2007-2010. Strategien består af 35 initiativer, der skal gennemføres frem til 2010, og sætter blandt andet fokus på digitalisering, der er målrettet mod at skabe forbedringer i servicen til borgere og virksomheder, som muliggør effektivisering og flytter ressourcer fra administration til borgernær service samt på koordinering og prioritering af digitaliseringsindsatsen i den offentlige sektor gennem mere forpligtende tværgående samarbejde på alle niveauer.

3.7 Regional vækstpolitik

Samspillet mellem den EU-finansierede, nationale, regionale og lokale erhvervspolitiske indsats afspejles i rammerne for strukturfondsindsatsen 2007-2013, Danmarks strategiske referenceramme, de operationelle strukturfondsprogrammer og de regionale erhvervsudviklingsstrategier og handlingsplaner. Hertil kommer de regionale partnerskabsaftaler om vækst og erhvervsudvikling, som regeringen har indgået med de regionale vækstfora med henblik på at udfolde globaliseringsstrategien regionalt og understøtte de regionale erhvervsudviklingsstrategier. De overordnede mål i den danske strukturfondsindsats, som skal medvirke til at øge den samlede europæiske vækst og realisere Lissabon-målsætningerne ved at ruste de danske virksomheder til

globaliseringen og udvikle de regionale vækst-vilkår er nærmere beskrevet i det nationale reformprogram 2007.

Konkret skal nævnes, at socialfondsindsatsen rettes mod *"Flere og bedre jobs"*, herunder særligt opkvalificering og udvidelse af arbejdsstyrken med det formål at bidrage til at sikre de danske virksomheder tilstrækkelig og velkvalificeret arbejdskraft. Socialfondsindsatsen bidrager således også til at adressere fokuspunktet for Danmark vedrørende forøgelse af arbejdsudbudet. Regionalfondsindsatsen rettes mod *"Innovation og viden"* med henblik på at bidrage til at sikre de danske virksomheder gode rammebetingelser med henblik på iværksætter, innovation og anvendelsen af ny teknologi.

Den regionale erhvervspolitiske indsats understøttes med omkring en mia. kr. årligt. Heraf kommer ca. 0,5 mia. kr. fra strukturfondene, der medvirker til at understøtte gennemførelsen af regeringens globaliseringsstrategi og de regionale erhvervsudviklingsstrategier inden for rammerne af de operationelle programmer.

Vækstforaene har i 2007 samlet set haft størst fokus på turisme og innovation fulgt af uddannelse og iværksætter. Der er prioriteret aktiviteter for i alt 962 mio. kr. Heraf har vækstfora prioriteret ca. 25 pct. til turisme, 18 pct. til innovation og ny teknologi, og ca. 16 pct. til uddannelsesaktiviteter. Endelig er 14 pct. af midlerne prioriteret til iværksætter. De enkelte vækstforas konkrete indsats tager udgangspunkt i de regionale erhvervsudviklingsstrategier, de danske strukturfondsprogrammer samt i partnerskabsaftalerne med regeringen om vækst og erhvervsudvikling. Indsatsen er imidlertid forskellig fra region til region grundet regionernes forskellige udgangspunkter og udfordringer.

Der er endvidere i 2008 gjort status for de seks regionale partnerskabsaftaler. Der er god fremdrift i aftalerne. Samtidig er der indgået tillægsaftaler mellem regeringen og hvert vækstforum. Tillægsaftalerne sætter øget fokus på blandt andet tiltrækning og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft og studerende, bedre vilkår for innovation og iværksætter og et større fokus på en række erhvervs-klynger. Hertil kommer yderligere fokus på realisering af vækstpotentialet på energiområdet samt en styrkelse af det grænseoverskridende samarbejde.

10 pct. af strukturfondsmidlerne, ca. 50 mio. kr. årligt, er konkurrenceudsat og skal bidrage til gennemførelsen af særligt perspektivrige projekter. Danmarks Vækstråd har for 2008 valgt temaerne *"Fremme af effektiv energianvendelse og vedvarende energi"*, *"Gode rammevilkår for udenlandsk arbejdskraft i Danmark"* og *"Forbedrede rammevilkår for udvikling af klyngerelationer"*.

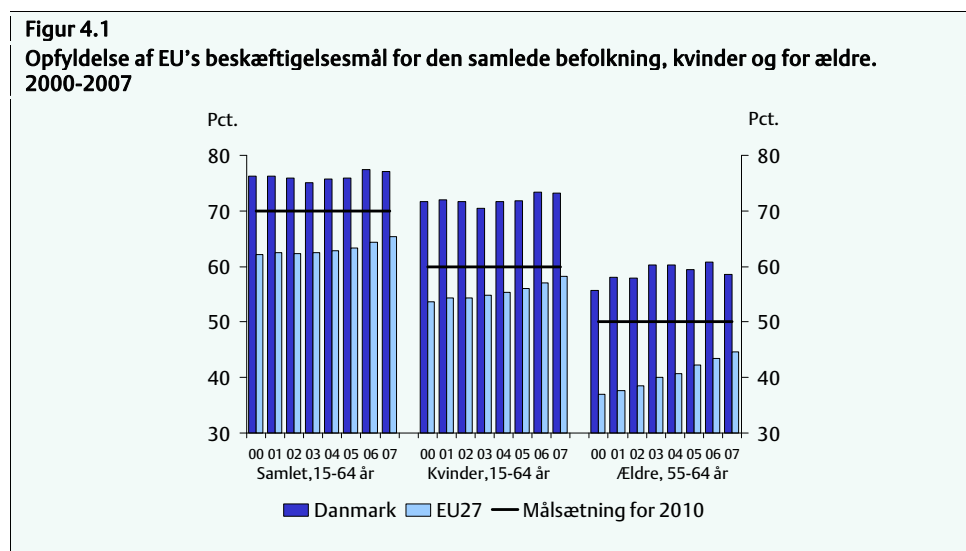
I 2007-2008 har Danmarks Vækstråd bidraget til at sikre fremdriften i udmøntningen af de regionale erhvervsudviklingsstrategier, herunder blandt andet ved at sætte fokus på energi samt på fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft i Danmark.

4. Beskæftigelses- og arbejdsmarkedspolitikken

Danmark har over en årrække gennemført reformer, der har bidraget til at øge arbejdsudbuddet og nedbringe den strukturelle ledighed. Beskæftigelsesfrekvensen ligger betydeligt over de fælles EU-mål og ledigheden er historisk lav. Forøgelse af arbejdsudbuddet er fortsat et centralt fokusområde for Danmark. En varigt højere beskæftigelse skal således sikres, idet udfordringen i form af kapacitetsbegrænsningen på arbejdsmarkedet skal håndteres, herunder ved forøgelse af arbejdsudbuddet og arbejdstiden på mellemlang sigt. Det er endvidere regeringens mål at forbedre strukturen på arbejdsmarkedet og øge beskæftigelsen gennem fortsat udvikling af flexicurity-modellen.

4.1 EU's målsætninger for Lissabon-strategien på beskæftigelsesområdet¹

Danmark opfylder målsætningerne i Lissabon-strategien om beskæftigelsesfrekvenser for de 15-64-årige, for 15-64-årige kvinder og ældre 55-64-årige, jf. figur 4.1.

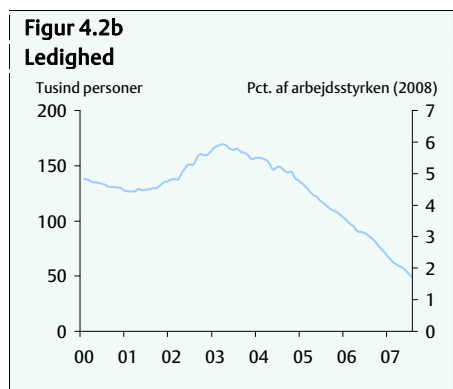
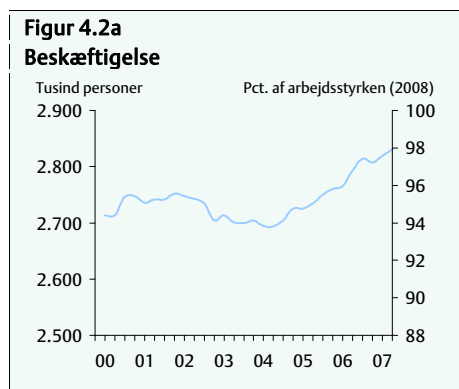
Kilde: Eurostat.

4.2 Arbejdsudbuddet

Det danske arbejdsmarked er præget af lav ledighed, høje beskæftigelsesfrekvenser og stor efterspørgsel efter arbejdskraft, hvilket blandt andet viser sig ved fortsatte omend aftagende rekrutteringsproblemer. I foråret 2008 måtte virksomhederne opgive at besætte ca. 39.000 stillinger, svarende til 1,4 pct. af den samlede beskæftigelse. Til sammenligning var dette på 2,1 pct. i 2007. Selv om rekrutteringsudfordringen er aftaget en smule, lægger høj kapacitetsudnyttelse, faldende ledighed og det demografiske pres på arbejdsmarkedet fortsat en dæmper på vækstmulighederne i produktionen. I juli 2008 blev den sæsonkorrigerede ledighed for de 16-64-årige således op-

¹ Der henvises endvidere generelt til bidrag fra arbejdsmarkedets parter med flere, der er vedlagt som bilag 8.

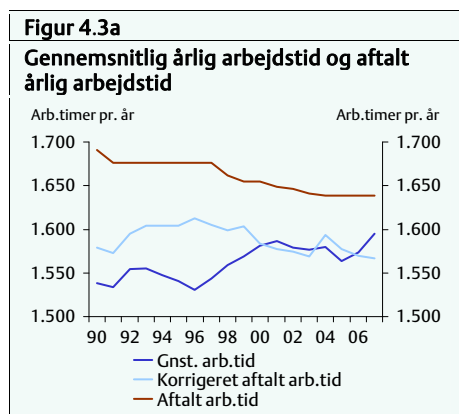
gjort til 44.000 fuldtidspersoner svarende til 1,6 pct. af arbejdsstyrken *jf. figur 4.2b*. Dermed er ledigheden faldet med ca. 127.000 personer svarende til 4,4 pct. af arbejdsstyrken (2008) i forhold til december 2003, hvor ledigheden nåede et toppunkt.

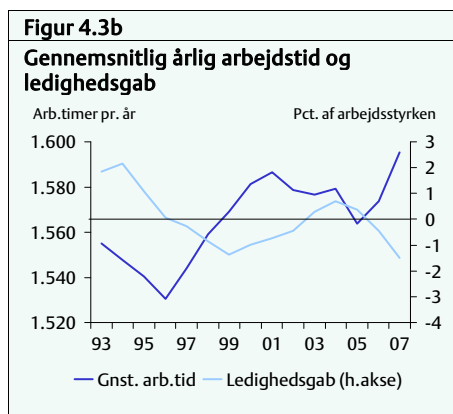
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den gennemsnitlige årlige arbejdstid er steget med 2 pct. fra 2005 til 2007, *jf. figur 4.3a*. Det svarer til en stigning på knap 32 timer om året. I samme periode har den aftalte arbejdstid været mere stabil, hvilket indikerer, at det aktuelle pres på arbejdsmarkedet har øget arbejdstiden. Generelt kan der konstateres en tendens til, at den gennemsnitlige årlige arbejdstid ligger lavt, når ledighedsgabet er positivt, og relativt højt, når gabet er negativt, *jf. figur 4.3b*.

Kilde: ADAM, Danmarks statistik og egne beregninger.

Anm.: Ledighedsgabet er forskellen mellem ledighed og det beregnede niveau for den strukturelle ledighed.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Samtidig er der sket en kraftig vækst i beskæftigelsen på godt 91.000 personer svarende til ca. 3,2 pct. af arbejdsstyrken. Alene i 2007 steg det samlede antal præsterede

arbejdstimer, det vil sige den samlede beskæftigelse målt i timer, med 3,1 pct. Endeligt bemærkes det, at arbejdsproduktiviteten faldt med 1,1 pct. i 2007. Arbejdsproduktivitetsfaldet skal ses i lyset af den ekstraordinært lave ledighed, som har betydet, at de svageste grupper, herunder personer med nedsat arbejdsevne, er blevet inkluderet på arbejdsmarkedet.

Regeringens mål er at sikre virksomhederne den nødvendige og kvalificerede arbejdskraft og flere initiativer er igangsat til at sikre et øget arbejdsudbud, hvilket er i tråd med Kommissionens fokuspunkt for Danmark fra 2007 *jf. boks 4.1*.

Boks 4.1

Initiativer til at øge arbejdsudbuddet

- Aftalen *Lavere skat på arbejde*, hvor skatten på arbejde nedsættes.
- Nedsættelsen af en *Arbejdsmarkedskommission*, som skal komme med forslag til en varig forøgelse af beskæftigelsen og arbejdsudbuddet.
- Nedsættelsen af en *Skattekommission*, som skal udarbejde modeller for en skattereform, hvor blandt andet skatten på arbejde reduceres.
- Aftalen om *en jobplan*, der skal øge arbejdsudbuddet både nu og i fremtiden.
- Fremlæggelsen af *Handlingsplanen for nedbringelse af sygefraværet*.
- Politiske forhandlinger om en samlet *arbejdsmarkedspakke*.

I september 2007 indgik regeringen aftalen *Lavere skat på arbejde* (jf. kapitel 1), der blandt andet indeholder en forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og mellemskattegrænsen. Samlet skønnes aftalen at øge arbejdsudbuddet svarende til 7-8.000 fuldtidspersoner.

Regeringen nedsatte i december 2007 en *Arbejdsmarkedskommission*, der skal komme med forslag til, hvordan beskæftigelsen og arbejdsudbuddet varigt kan forøges og bidrage til at sikre, at finanspolitikken i 2015-planen er holdbar. Kommissionen er bredt sammensat med uafhængige, sagkyndige medlemmer. Arbejdsmarkedets parter inddrages i arbejdet gennem et trepartsforum. I lyset af den forøgede risiko for lavvækst på grund af arbejdskraftmangel har regeringen anmodet arbejdsmarkedskommissionen om allerede i efteråret 2008 at udarbejde et oplæg til en *arbejdsmarkedspakke* med forslag, som bidrager til øget arbejdsudbud inden for en kortere tidshorisont. Kommissionens oplæg til arbejdsmarkedspakke blev offentliggjort den 29. september 2008. Kommissionens samlede udspil præsenteres for regeringen medio 2009.

I januar 2008 nedsatte regeringen en *Skattekommission* jf. kapitel 1. Sigtet med en skattereform er, at skatten på arbejdsindkomst skal sænkes markant, så den stimulerer arbejde og virkelyst, herunder ved at sænke skatten på den sidst tjente krone. Skattekommissionen skal senest 1. februar 2009 aflægge rapport til regeringen.

I februar 2008 indgik regeringen en aftale om *en jobplan*, som skal øge arbejdsudbuddet både på kort og langt sigt. Jobplanen sigter mod at få flere i arbejde og væk fra overførelsesindkomst. Hovedpunkterne er en fortsat styrkelse af beskæftigelsen blandt ældre og personer med nedsat arbejdsevne. Derudover har planen fokus på at

øge rekrutteringen og fastholdelse af kvalificeret arbejdskraft fra udlandet ved blandt andet markedsføring af Danmark som arbejdsland og lettere adgang til arbejde i Danmark. Jobplanen indeholder følgende syv hovedpunkter:

- *Sikkerhed for retten til førtidspension.* Førtidspensionister, der er på gammel ordning, har fået fuld sikkerhed for, at de ikke risikerer at miste retten til førtidspension, hvis de arbejder.
- *Folkepensionister skal have bedre muligheder for at arbejde.* Der er indført et særligt bundfradrag på 30.000 kr. om året for folkepensionister, og beskæftigelseskravet for opsat pension er nedsat.
- *Skattenedslag til 64-årige i arbejde.* Det opnås, hvis den 64-årige har arbejdet på fuld tid, siden personen var 60 år og har haft en gennemsnitlig årlig arbejdsindkomst under 550.000 kr. fra 57-59 års alderen. Ordningen træder gradvist i kraft.
- *Nye regler for supplerende dagpenge.* Reglerne er harmoniseret og justeret. Fremover kan der modtages supplerende dagpenge i 30 uger inden for 104 uger. Justeringen skal skabe øget overgang fra deltidsarbejde til fuldtidsarbejde ved at sikre tilstrækkelig tilskyndelse hos arbejdsgivere og arbejdstagere. Justeringen forventes at have en beskæftigelseseffekt på 1.700 fuldtidspersoner. Aftalen skal ses i sammenhæng med Trepartsaftalerne fra 2007, hvor regeringen sammen med KL, Danske Regioner, LO, FTF, AC aftalte at arbejde for, at offentlig ansatte i deltidsjob skal have mulighed for at få fuld tid eller flere timer (se også bilag 8).
- *Flere voksenlærlinge.* Ordningen er udvidet med yderligere 1.500 voksenlærlinge i 2008 og 2009. En evaluering af ordningen er gennemført og drøftes i efteråret.
- *Øget indsats for international rekruttering.* Det er gjort lettere for højt kvalificeret arbejdskraft at komme til Danmark. Initiativerne omfatter blandt andet en udvidelse af positivlisten, reduktion af beløbsgrænsen i jobkortordningen fra 450.000 kr. til 375.000 kr. om året, udvidelse af Green-card-ordningen, indførelse af koncernopholdstilladelse og mere fleksibelt jobskifte for udlændinge. I oktober 2008 åbner der tre nye internationale rekrutteringscentre, der skal servicere virksomheder og arbejdssøgende.

Jobplanen skønnes i alt at have en midlertidig beskæftigelseseffekt på knap 7.000 helårspersoner. Effekterne af øget international rekruttering er ikke medregnet i dette skøn.

Regeringen fremlagde i juni 2008 en *handlingsplan til nedbringelse af sygefraværet*. Planen indeholder 30 konkrete forslag og skal forhandles politisk i efteråret 2008. Der sættes ind på fire områder: 1) Styrket forebyggelse af sygefravær, 2) Fremme en tidlig indsats ved sygdom, 3) Fokus på, at syge skal være aktive under sygemeldingen, og 4) Bedre samspil mellem sundheds- og beskæftigelsesindsatsen.

Handlingsplanen skønnes inden for en kort årrække at kunne reducere sygefraværet med 4.500 personer. Arbejdsmiljøindsatsen skal samtidig bidrage til at forebygge sygefravær, nedslidning og tidligt arbejdsophør. Forebyggelsesfonden støtter projekter

til forebyggelse af fysisk og psykisk nedslidning, og virksomheder i nedslidningstruede brancher får tilbud af Arbejdstilsynet om udvidet forebyggende vejledning.

4.3 Fortsat udvikling af flexicurity-modellen

Det Europæiske Råds (DER) konklusioner fra mødet om vækst og beskæftigelse i marts 2008 fremhæver, at flexicurity skaber balance mellem fleksibilitet og sikkerhed på arbejdsmarkedet og bidrager til at udnytte globaliseringens muligheder. DER opfordrer medlemslandene til at implementere de vedtagne principper for flexicurity i forbindelse med udarbejdelse af deres nationale reformprogram 2008.

Den danske model er karakteriseret ved fleksible ansættelses- og afskedigelsesregler, indkomsterstøttende ydelse (dagpenge eller kontanthjælp) ved ledighed og en omfattende aktiv arbejdsmarkedspolitik, ordinær uddannelse samt voksenefteruddannelse (VEU). Regeringen vurderer løbende behovet for udvikling af modellen med henblik på, at personer, der kan arbejde, også kommer i arbejde.

De på EU-plan udarbejdede fælles indikatorer til overvågning og måling af udviklingen i flexicurity-elementerne viser for Danmarks vedkommende høje værdier for både input- og procesindikatorerne sammenlignet med andre EU-lande.

Arbejdsmarkedets parter bidrager til at sikre udviklingen af den danske flexicurity-model, særligt via kollektive overenskomster senest fra 2007 (det private arbejdsmarked) og 2008 (det offentlige arbejdsmarked). I den private sektor er der afsat midler til kompetenceudvikling og på en række områder er der indgået aftaler om mere fleksibel arbejdstid. Som led i de offentlige overenskomster er iværksat initiativer om kompetenceudvikling, fastholdelse af ældre medarbejdere (seniorer) og forbedring af kvalitet i arbejdet, jf. trepartsaftalen i 2007 mellem regeringen, de offentlige arbejdsgivere og LO, FTF og AC. Desuden er der på det statslige område aftalt ”plustid”, som giver mulighed for at aftale en ugentlig arbejdstid, der overstiger den normale.

4.4 Opkvalificering og efteruddannelse

Regeringens globaliseringsstrategi har som mål for voksen- og efteruddannelsesindsatsen, at alle skal uddanne sig hele livet. Indsatsen skal være effektiv og fleksibel og understøtte gode jobmuligheder for den enkelte. Den skal bidrage til øget konkurrenceevne, høj beskæftigelse og velstand i samfundet.

Der er en høj deltagelse i voksen- og efteruddannelse i Danmark både for grupper med et højere uddannelsesniveaue og for ufaglærte. I 2006 havde ca. hver fjerde i arbejdsstyrken i alderen 25–64 år deltaget i en voksen- og efteruddannelsesaktivitet. Regeringen har som opfølgning på aftalen fra 2007 med arbejdsmarkedets parter gennemført en lang række tiltag, som skal styrke aktiviteten.

Regeringen har afsat en pulje på 1 mia. kr. til finansiering af offentlige driftsudgifter til mere erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse. Arbejdsmarkedets parter har på deres side styrket rammerne for voksen- og efteruddannelsesindsatsen med de forny-

ede overenskomster på det private arbejdsmarked i 2007, hvor kompetenceudvikling udgør en vigtig del. Der er også i overenskomstaftalen på det statslige, regionale og kommunale område for 2008 afsat midler til opkvalificering af medarbejdere i offentlig service.

Der er desuden aftalt *forhøjelse af taksterne til arbejdsmarkedsuddannelserne*, så institutionerne får en øget tilskyndelse til at udbyde kurser. Styrkede rammevilkår for arbejdsmarkedsuddannelserne sikrer en øget aktivitet og større fleksibilitet i gennemførelsen af uddannelserne. Der er i 2007-2009 afsat 100 mio. kr. til sikring af bedre rådgivning af beskæftigede og virksomheder med særligt fokus på målgruppen af kortuddannede og de små og mellemstore virksomheder. Endelig er *Nationalt Center for Kompetenceudvikling* etableret i perioden 2008–2010, som skal bidrage til at belyse udviklingen og effekten af den samlede VEU-indsats i Danmark.

4.5 Indsatsen for særlige målgrupper

Boks 4.2	
Indsatsen i forhold til særlige målgrupper	
<ul style="list-style-type: none"> • Seniorer – <i>bl.a. styrkelse af beskæftigelsesmuligheder, ophævelse af fritagelse fra aktivering.</i> • Etniske minoriteter (indvandrere og efterkommere) – <i>bl.a. målrettede kampagner og øget aktivitet.</i> • Handicappede – <i>bl.a. forsøg og særlig indsats for fremme af fleksjob.</i> 	

I perioden 1998-2007 har der været en positiv udvikling i beskæftigelsesfrekvensen for seniorer, jf. tabel 4.1. I 2007 var 77,8 pct. af de 55-59-årige i beskæftigelse, mens 40,5 pct. af de 60-64-årige var i beskæftigelse. For begge grupper er beskæftigelsesfrekvensen vokset med mere end 10 procentpoint siden 1998.

Tabel 4.1								
Beskæftigelsesfrekvensen for ældre arbejdstagere (pct.)								
	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007
55-64 år	49,8	53,0	56,7	57,7	57,8	58,0	58,4	59,3
55-59 år	66,0	70,4	73,2	73,7	74,0	74,6	75,8	77,8
60-64 år	30,3	30,6	33,9	35,8	36,4	37,7	38,9	40,5

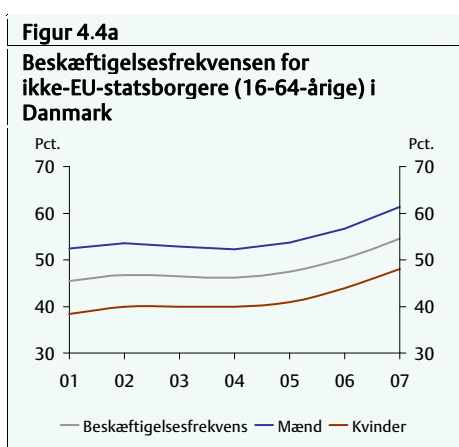
Anm.: Der er anvendt en national definition af beskæftigelsesfrekvenser, som giver en smule lavere beskæftigelsesfrekvenser sammenlignet med de tal EU-kommissionen bruger, jf. bilag 6.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De ældres beskæftigelsesmuligheder er styrket ved indførelsen af den midlertidige løntilskudsordning ved ansættelse i private virksomheder for personer, der er over 55 år, og som har været ledige i 12 sammenhængende måneder². Desuden er der pr. 1.

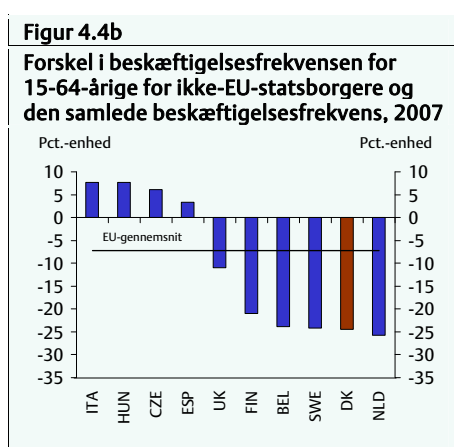
² De tidligere særregler for ældre i arbejdsmarkedspolitikken er ophævet jf. Velfærdsaftalen (se Fremskridtsrapport 2007 for mere information).

januar 2008 indført en ordning, hvor 55-årige og derover, der mister retten til dagpenge, kan få et kommunalt seniorjob på almindelige løn- og ansættelsesvilkår frem til efterlønsalderen. Der er også i overenskomsterne på visse områder aftalt seniordage/bonus. Derudover er udpeget en Seniortænk tank, der blandt andet skal fremme den seniorpolitiske debat og øge seniorers erhvervsdeltagelse.

I 2007 var 53,4 pct. af 16-64-årige indvandrere fra ikke-vestlige lande og 65,2 pct. af 16-64-årige efterkommere fra ikke-vestlige lande i beskæftigelse. Til sammenligning var 76,8 pct. af personer med dansk oprindelse mellem 16-64 år i beskæftigelse. Blandt indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande er beskæftigelsesfrekvensen steget med 4,3 procentpoint fra 2006 til 2007 jf. figur 4.4a. I samme periode steg frekvensen for personer med dansk oprindelse med 1,6 procentpoint. Som det fremgår af figur 4.4b ligger forskellen i beskæftigelsesfrekvenser for ikke-EU-statsborgere og den samlede beskæftigelsesfrekvens i Danmark på niveau med de øvrige nordiske lande, mens forskellen er noget højere end gennemsnittet for EU. Dette skal ses i lyset af de høje samlede beskæftigelsesfrekvenser i de nordiske lande.

Kilde: Danmarks Statistik.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Kampagnen "Ny chance til alle" løb fra 1. juli 2006 til 30. juni 2008 og betød en særlig indsats overfor kontant- og starthjælpsmodtagere, der havde været ledige i mindst et år. Indvandrere udgjorde cirka en tredjedel af målgruppen, og resultaterne viser, at langt flere langvarige kontanthjælpsmodtagere, herunder indvandrere, kommer i job end tidligere. Graden af selvforsørgelse er fordoblet, og aktiveringsgraden er mere end fordoblet. For tre år siden var én ud af seks unge indvandrere på kontant- eller starthjælp. I dag er det én ud af elleve. Indsatsen afløses af nye regler om gentagen aktivering for alle målgrupper og hermed også målgruppen for "Ny chance for alle".

Det vurderes, at der i perioden fra 2002-2006 er kommet 50.000 flere handicappede i beskæftigelse. I 2004-2007 er gennemført en række aktiviteter, der skal sikre en styr-

kelse og nyudvikling af indsatsen inden for rammerne af regeringens strategi ”*Handicap og job – en beskæftigelsesstrategi for personer med handicap*”. Der er blandt andet iværksat et forsøg med bevilling af sociale mentorer til personer, der har en midlertidig sindslidelse. Forsøget skal afdække behovet for støtte til disse personer. Der blev i 2007 også iværksat forsøg med udarbejdelse af et ”fleksjobbevis”. Beviset skal beskrive tydeligt, at en person for eksempel er visiteret til et fleksjob og hvilke skånebehov, der kan være behov for ved en ansættelse, ligesom der i beviset oplyses om de hjælpeordninger, der vil være mulighed for at få bevilliget.

Som led i førtidspensionsreformen (2003) er udarbejdet en redegørelse til Folketinget om udviklingen på førtidspensionsområdet og det rummelige arbejdsmarked. På den baggrund er der planlagt drøftelser i forligskredsen bag reformen om behovet for justeringer på området.

4.6 Ligestilling og kvinders beskæftigelse

Beskæftigelsesgraden for kvinder er høj i Danmark *jf. figur 4.1*. Regeringen arbejder for indfrielse af mål og gennemførelse af initiativer, der er anført i *EU's ligestillingspagt*. Om opfølgning på tidligere opstartede og en række nye initiativer kan nævnes:

Andelen af *kvinder i ledelse* er søgt fremmet gennem en række initiativer. Der er afholdt en topledercamp, hvor topledere og offentlige meningsdannere har diskuteret nye initiativer for at få flere kvinder i ledelse, indført en mentorordning på tværs af den offentlige og private sektor, udarbejdet et charter for flere kvinder i ledelse med deltagelse af offentlige og private organisationer, udpeget 10 topchefer som ligestillingsambassadører og gennemført en ny undersøgelse af forventningerne til andelen af kvinder i ledelse i både den private og den offentlige sektor.

For at bidrage til nedbrydning af *det kønsopdelte uddannelsesvalg* er der udsendt information til alle skoler som opfølgning på en redegørelse om kvinders og mænds uddannelser og job, der fokuserer på *det kønsopdelte arbejdsmarked*. Formålet er at sikre, at de unge tager et informeret studievalg, der ikke er hæmmet af traditionelle forventninger.

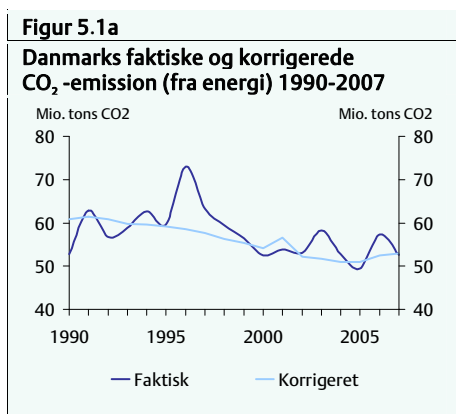
Som led i overvågningen af *lønudviklingen for mænd og kvinder* behandler store virksomheder i efteråret 2008 deres første ligelønsstatistikker i samarbejdsudvalgene. Initiativet er en del af en ændring af ligelønsloven i 2006. Den 3. lønanalyse af lønforskellene mellem kvinder og mænd som dækker hele arbejdsmarkedet i perioden 1997-2006 offentliggøres i efteråret 2008. Endelig udsender regeringen i efteråret 2008 en guide, der skal inspirere virksomhederne til at overveje, om kvinders og mænds kvalifikationer kan bruges bedre, hvis de placeres i jobfunktioner, der ikke er sædvanlige for deres køn og til at fordele jobfunktionerne mere ligeligt mellem kvinder og mænd.

5. Klimaændringer og energi

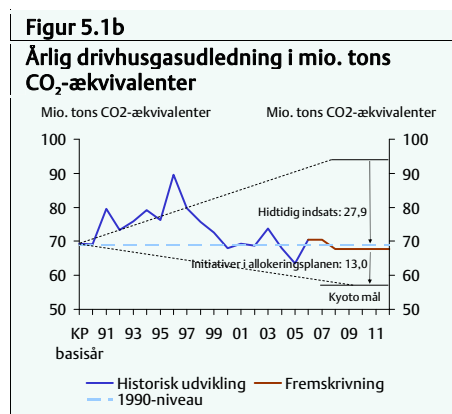
I lighed med andre lande står Danmark overfor en række store udfordringer: Klimaudfordringen, spørgsmålet om forsynings sikkerhed og spørgsmålet om høje og svært forudsigelige energipriser. For at imødegå de overordnede udfordringer bevæger den danske energi- og klimastrategi sig på tre ben: energibesparelser og effektiviseringer, øget anvendelse af vedvarende energi og teknologiudvikling. Danmark har med værtskabet for COP 15 i København i 2009 taget et stort medansvar for at sikre en ny global klimaaftale, der skal efterfølge Kyoto-aftalen.

5.1 Indsatsen mod klimaændringer

Den danske nationale allokeringsplan for CO₂-kvoter for perioden 2008-12, som blev godkendt af Kommissionen i august 2007, fastlægger på kort sigt rammerne for Danmarks indfrielse af målene om drivhusgasreduktion. Som det fremgår af figur 5.1a svinger den faktiske CO₂-udledning fra år til år, mens den korrigerede CO₂-udledning, der er korrigeret for temperaturudsving og udsving i nettoeksport af el, har været stabilt faldende siden 1990. I 2006 og 2007 steg den korrigerede CO₂-udledning svagt, hvilket primært skyldes midlertidige udsving i kvote- og kulpriser.

Kilde: Energistyrelsen, energistatistik 2007. Opgørelsen i energistatistikken inkluderer udenrigsluftfart baseret på brændstof hertil.

Anm.: Den blå linje illustrerer den reelle udvikling frem til 2006 og fortsætter som en rød linje for den fremskrevne udledning 2007-2012.

Kilde: Miljøstyrelsen.

Som det fremgår af fremskrivningen i figur 5.1b ville den samlede drivhusgasudledning stabilisere sig omkring 70 millioner ton CO₂-ækvivalenter uden iværksættelsen af yderligere reduktionstiltag. Figur 5.1b illustrerer endvidere, hvordan Danmark gennem yderligere nye initiativer opfylder sin meget ambitiøse klimaforpligtelse om en reduktion i 2008-12 på 21 pct. af drivhusgasudledningen i forhold til niveauet i 1990. En del af reduktionen vil komme fra den kvoteomfattede sektor. Derudover bidrager CO₂-optag i skove og jorde, nye tiltag til reduktion af drivhusgasudledningen i de ik-

ke-kvotekomfattede sektorer samt statslige indkøb af JI/CDM-klimakreditter fra klimaprojekter i Østeuropa og udviklingslande

Danmark fastholder, at Danmark som aftalt bør kompenseres for særlig høj elimport i basisåret 1990. Den konkrete afklaring i EU på basisårsproblemet afventes.

Danmark er i dag et af de lande i EU, der har det laveste energiforbrug per BNP-enhed. Dette er opnået ved, at der gennem de seneste 30 år er gennemført betydelige besparelser i energiforbruget, og ved at energiforsyningen og -produktionen er effektiviseret, blandt andet gennem en øget anvendelse af kraftvarmeproduktion. Regeringen prioriterer fortsat *energibesparelser* højt og har med den seneste politiske aftale af februar 2008 øget ambitionsniveauet betydeligt. Med aftalen er det således fastlagt, at de årlige besparelser i slutforbruget skal øges til 1,5 pct. Energiselskaber skal sikre realiseringen af en betydelig del af de samlede besparelser.

Regeringen har i marts 2008 fremlagt en *klimatilpasningsstrategi*, som indeholder en række konkrete forslag til initiativer, som kan medvirke til at begrænse de negative virkninger af klimaændringerne.

Som opfølgning på regeringens klimatilpasningsstrategi er der etableret et *Videncenter for klimatilpasning* i Energistyrelsen samt et tværgående koordinationsforum for klimatilpasning med deltagelse af alle relevante statslige myndigheder, KL og regionerne, ligesom der etableres en Koordineringsenhed for forskning i klimatilpasning ved DMU/Aarhus Universitet.

For at understøtte den langsigtede klima- og energipolitiske vision har regeringen endvidere nedsat en *klimakommission*, som frem til 2010 skal analysere, hvordan Danmark bedst kan leve op til de langsigtede klima- og energimålsætninger, herunder den langsigtede målsætning om at blive helt uafhængig af fossile brændsler.

Regeringen har desuden i september 2007 nedsat et bredt sammensat *erhvervsklimapanel* med deltagelse af en række organisationer, virksomheder og videninstitutioner. Formålet med panelet er at rådgive regeringen om erhvervsaktiviteter og branding i forbindelse med klimakonferencen i København i 2009 samt om udnyttelse af vækstmuligheder på klimaområdet og om erhvervslivets og videninstitutionernes ansvar i forhold til at håndtere klimaudfordringerne.

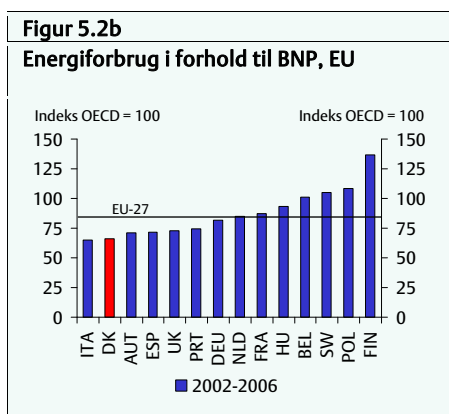
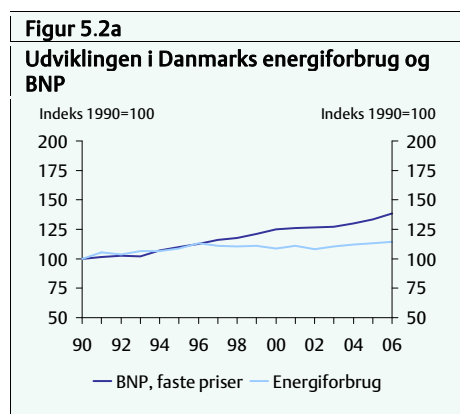
Også på lokalt niveau indgår klimaudfordringen i den langsigtede planlægning. En ny undersøgelse fra KL viser således, at ca. en tredjedel af landets kommuner arbejder med klimatilpasning. Kommunernes fokus er primært på spildevand og kloakker, natur og kystsikring samt havne.

Indgåelsen af en ny global klimaaftale, som skal udgøre rammen for den globale indsats mod klimaforandringerne efter 2012, er en meget stor udfordring. *Klimakonferen-*

cen i København i 2009 kan meget vel få afgørende betydning for den globale klima- og energipolitiske udvikling, idet man ved FN's klimakonference i december 2007 på Bali nåede til enighed om en køreplan, der har indgåelsen af en ny global klimaaftale i København som mål. Som vært for klimakonferencen i København vil regeringen lægge alle kræfter i at bidrage til, at der opnås en aftale, der på bedste vis forener hensyn til miljø, vækst og levevilkår samt langsigtet forsyningsikkerhed for energi.

5.2 Enerkipolitik

Erfaringerne fra Danmark viser, at det gennem en aktiv og vedholdende energipolitik med sigte på energieffektiviseringer, vedvarende energi og teknologiudvikling er muligt at opretholde en høj økonomisk vækst uden at øge energiforbruget. Således er Danmarks økonomi vokset med godt 75 pct. i løbet af de seneste 25 år samtidig med, at energiforbruget i samme periode har været stort set konstant *jf. figur 5.2a*. Andelen af vedvarende energi har også været stigende i samme periode. Denne udvikling skal fastholdes og forstærkes i de kommende år. Målsætningen er ambitiøs, og den vil kræve en omfattende og målrettet indsats. Målsætningerne omfatter det samlede energiforbrug på tværs af sektorer inklusiv energiforbruget til transport, der gennem de seneste mange år har udvist en konstant vækst.

Kilde: OECD, Factbook 2008.

Kilde: OECD, Factbook 2008 og IMF.

Regeringen indgik den 21. februar 2008 en bredt funderet energiaftale, som omfatter *Den danske energipolitik i perioden 2008-2011*. Målsætninger i energiaftalen er:

- at det samlede bruttoenergiforbrug falder med 2 pct. i 2011 og med 4 pct. i 2020 set i forhold til forbruget i 2006, og
- at anvendelsen af vedvarende energi skal øges til 20 pct. målt i forhold til bruttoenergiforbruget i 2011.

Energiaftalen indeholder en række initiativer, der skal sikre en øget anvendelse af vedvarende energikilder. Generelt sker der en forøgelse af støtten til vedvarende energi gennem blandt andet understøttelse af en øget anvendelse af biomasse i kraft-

værkerne, en fortsat udbygning med biogasanlæg, en fortsat udbygningen med vind både på land og hav samt understøttelse af forøget anvendelse af VE i transportsektoren.

- Anvendelsen af *biomasse* stimuleres gennem en forøgelse af tilskuddet til den biomassebaserede elproduktion fra 10 til 15 øre/kWh. Derudover får alle nye og eksisterende *biogasanlæg* en fast elafregningspris på 74,5 øre/kWh eller et fast pristillæg på 40,5 øre/kWh, når biogas anvendes sammen med naturgas. Elafregningsprisen og pristillægget prisreguleres med 60 pct. af stigningen i nettoprisindekset.
- Arbejdet med at udbyde *400 MW nye havvindmøller i Kattegat* er igangsat i 2008 med henblik på, at parken kan idriftsættes inden 2012. For *landvindmøller* er der vedtaget lovforslag om forbedrede afregningspriser og pristillæg. Støtten til nye vindmøller forhøjes til 25 øre/kWh i 22.000 fuldlasttimer samt 2,3 øre/kWh i balanceringsomkostninger og 0,4 øre/kWh til ”den grønne fond”. For møller under skrotningsordningen ydes et ekstra fast tillæg på 8 øre/kWh i de første 12.000 fuldlasttimer.
- På *transportområdet* er brintbiler og elbiler afgiftsfritaget indtil 2012, ligesom der laves en forsøgsordning for elbiler. Regeringens målsætning er, at biobrændstoffer med videre skal udgøre 5,75 pct. i 2010 samt 10 pct. i 2020 af brændstofanvendelsen i landtransport. Til opfyldelse af målsætningen kan kun anvendes biobrændstoffer, som opfylder EU’s kommende bæredygtighedskriterier. Virkemidler til opfyldelse af målsætningen kan f.eks. også omfatte VE- el til elbiler, plug in hybridbiler med videre jf. EU-målsætningen på området.
- Endelig afsættes der 25 mio. kr. om året i fire år til tilskud til de *mindre teknologier* som solceller og bølgekraft, finansieret af PSO-midler.

Med initiativerne i energiaftalen har Danmark allerede taget fat på opfyldelsen af kommende forpligtelser fra EU’s klima- og energipakke.

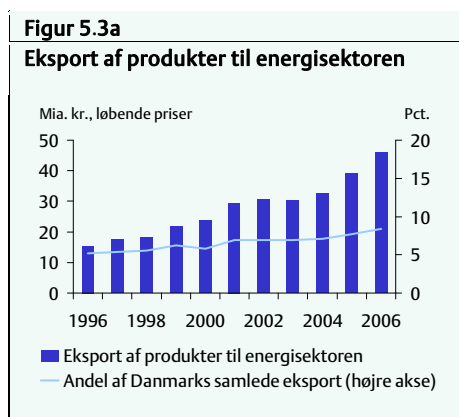
Regeringen har endvidere nedsat en skattekommission, der skal udarbejde modeller til en samlet reform af det danske skattesystem. Af kommissoriet fremgår det, at en skattereformen skal fremme regeringens ambitioner på klima- og energiområdet ved at tilskynde privatpersoner og virksomheder til at handle på en miljørigtig og energibesparende måde. Miljø- og energiafgifterne i Danmark målt i pct. af BNP er i forvejen blandt de højeste i EU.

5.3 Fremme af miljøeffektiv teknologi

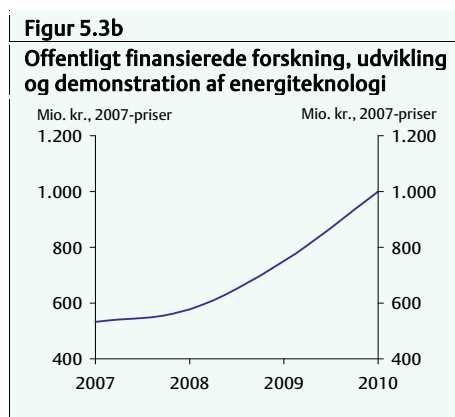
Regeringen fremlagde i juni 2007 sin handlingsplan for fremme af miljøeffektiv teknologi ”*Danske løsninger på globale miljøudfordringer*”. Med udgangspunkt i danske styrkepositioner sigter handlingsplanen mod at fremme udvikling og markedsføring af teknologiske bidrag til at løse centrale miljøudfordringer og indgår som et element i udmøntningen af globaliseringspuljen. Handlingsplanen udgør samtidig det danske bidrag til gennemførelsen af EU’s miljøteknologiske handlingsplan ETAP. Endvidere

understøtter blandt andet landdistriktsprogrammet målrettede initiativer for miljøteknologi.

Handlingsplanen består af ni konkrete initiativer til fremme af miljøeffektive teknologier. Fokus er blandt andet på etablering af miljøinnovationspartnerskaber mellem virksomheder, forskere og myndigheder samt bistand til danske virksomheder, der eksporterer miljø- og energiteknologi. Hertil kommer øgede offentlige midler til forskningsindsatser, som understøtter miljøteknologisk innovation samt øget bistand til test og demonstration af nye lovende miljø- og energiteknologier.

Kilde: Energistatistik 2006.

Anm.: Aftale om finansiering for 2009-2010 forventes i efteråret 2008.

Kilde: Enerkipolitisk aftale af 21. februar 2008.

Forskning og teknologiudviklingsindsatsen er blevet opprioriteret i de seneste år. Oprettelsen af det Energiteknologiske Udviklings- og Demonstrationsprogram (EUDP) i 2006 har forbedret rammevilkårene for teknologiudvikling og demonstration og har styrket mulighederne for kommerciel teknologiudnyttelse. Danske forskningsmiljøer ligger på en række teknologiområder godt placeret internationalt set, og eksporten af energiteknologi har været kraftigt stigende over de seneste år, *jf. figur 5.3a*.

Senest i april i år har EUDP blandt andet ydet tilsagn om støtte til opførelse af et demonstrationsanlæg for produktion af andengenerations-bioetanol i Kalundborg. Det er regeringens målsætning, at der inden udgangen af 2009 skal være opført mindst ét storskala demonstrationsanlæg i Danmark til produktion af andengenerations-bioetanol.

Regeringen ønsker at give et yderligere markant løft i den offentligt finansierede forskning, udvikling og demonstration af energiteknologi. I forhold til 2006 skal der frem til 2010 ske en fordobling af den offentlige finansiering *jf. figur 5.3b*, således at denne fra 2010 samlet vil udgøre 1 mia. kr. årligt til energiformål.

For at styrke rådgivning, information og videnopbygning er der etableret et *Sekretariat for miljøeffektiv teknologi* i Miljøstyrelsen. Sekretariatet yder blandt andet vejledning til virksomheder og iværksættere om miljømæssige fokusområder, kommende lovgivning og tilskudsmuligheder. Der er også lanceret en ny hjemmeside, www.ecoinnovation.dk, som er en samlet indgang til at søge informationer og følge udviklingen på miljøteknologiområdet. Der er etableret samarbejdsrelationer til de regionale væksthuse, Eurocenter og andre aktører. For at understøtte sekretariatets og partnerskabernes arbejde er der udarbejdet forskellige analyser, blandt andet om danske styrkepositioner, og der er udarbejdet markedsanalyser for udvalgte lande.

På landbrugsområdet er der igangsat udarbejdelsen af en certificeringsordning, et projekt om revision af BAT-blade og et projekt om etablering af en teknologiliste, som kommuner bør anvende ved udformning af miljøgodkendelser til husdyrbrug.

Som led i handlingsplanens fokus på globale miljøudfordringer og danske virksomhedernes eksportpotentiale er der indgået en samarbejdsaftale på miljøområdet med Kina og en tilsvarende aftale er på vej med Indien.

Miljøministeren har taget initiativ til oprettelsen af et erhvervsforum for miljøteknologi for at styrke dansk erhvervslivs bidrag til at løse globale miljøudfordringer.

5.4 Grøn vækst

Regeringen har store ambitioner på natur- og miljøområdet. Målene skal nås ved en fælles indsats af både det offentlige, virksomheder, interesseorganisationer og privatpersoner. Regeringen ønsker en grøn vækstvision, der forener et højt niveau for miljø- og naturbeskyttelse med en moderne og konkurrencedygtig landbrugsproduktion. Miljøet, klimaet og naturen skal beskyttes endnu bedre end i dag, og der skal sikres en natur i fremgang. Udledningen af næringsstoffer skal sænkes yderligere, og udledningen af drivhusgasser og skadevirkningerne af sprøjtegifte skal ned.

Der vil derfor ved årsskiftet 2008/09 blive fremlagt et samlet regeringsudspil for grøn vækst. Udspillet forventes blandt andet at indeholde følgende elementer:

- Miljø- og naturplan Danmark 2020
- Et vækstorienteret landbrug
- Investeringer i natur, miljø og vækst

Danmarks internationale forpligtelser og regeringens ambitioner fordrer en omfattende indsats for miljøet og naturen udover, hvad der er fastsat i de nuværende indsats- og handlingsplaner. Regeringens mål er således blandt andet yderligere reduktioner i udvaskningen af fosfor og kvælstof, sikring af biodiversitet, mere og bedre natur, yderligere fysiske forbedringer i vandløb samt markant reduktion i sprøjtemidlernes skadesvirkninger. I løbet af efteråret 2008 vil der blive udarbejdet udkast til statslige vandplaner. Dette vil indgå i grundlaget for udspillet.

Danmark lægger desuden vægt på EU's målsætning om at stoppe tilbagegangen af biodiversitet i 2010. Initiativer i de 246 udpegede Natura 2000-områder vil derfor indgå som led i det samlede udspil.

En langsigtet indsats for natur og miljø vil bygge videre på de omfattende initiativer og indsatsprogrammer, som regeringen løbende har igangsat. Regeringen har således foretaget en markant styrkelse af miljøområdet, herunder ved at afsætte 1 mia. kr. ekstra til natur- og miljøindsatser i perioden 2006-09. I 2007-09 er der blandt andet afsat 558 mio. kr. ekstra til naturgenopretning, som især retter sig mod vådområder og vandløb. Indsatsen videreføres i 2010-13, hvor regeringen afsætter yderligere 1 mia. kr. til opgaver inden for naturgenopretning, vandmiljø med videre. Regeringen ønsker herudover som pejlemærke at afsætte 75 procent af midlerne i landdistriktsprogrammet for 2009-13 til natur- og miljøformål.

I 2008 er etableringen af fem nationalparkområder påbegyndt. Formålet er blandt andet at sikre biodiversiteten og at skabe mere sammenhængende natur og bedre rammer for friluftslivet. For at give mere plads til naturen arbejder regeringen løbende med at sikre, at landbrugets natur- og miljøpåvirkning mindskes. Det betyder blandt andet, at der i miljøgodkendelsesordningen for husdyrbrug stilles krav om anvendelse af ny og bedre teknologi.

Regeringen har desuden i juni 2008 offentliggjort en strategi for renere luft, hvorved regeringen styrker og fokuserer indsatsen for at nedbringe luftforureningen. I strategien udpeges fem fokusområder for en særlig indsats, herunder renere luft i byerne, miljøeffektiv teknologi med videre. Endvidere vil der fortsat blive sat ind i relation til særligt udsatte arter, og der er igangsat en indsats i forhold til bekæmpelse af invasive arter.

Der overvejes løbende mål og initiativer inden for offentlige grønne indkøb og miljømærker. Senest har miljøministeren lanceret en handlingsplan for en styrket indsats for offentlige grønne indkøb, hvor der er syv indsatsområder, herunder partnerskab, opdatering af værktøjer til grønne indkøb og styrkelse af private professionelle indkøb.

I efteråret 2008 vil regeringen endvidere fremlægge en ny strategi for bæredygtig udvikling. Strategien skal bidrage til at formulere rammerne for Danmarks natur- og miljøpolitik i den kommende årrække, herunder gennem en fokusering af mål og midler, som regeringen særligt ønsker at fremme. Samtidig skal det afdækkes, hvordan miljømæssige, økonomiske og sociale målsætninger kan understøtte hinanden i en integreret strategi om bæredygtighed.